

**KONFLIKT SPOŁECZNY
W SPRAWIE PLANÓW
BUDOWY SPALARNI ODPADÓW
W GMINIE WISZNIA MAŁA**

RAPORT

WROCŁAW, 1 GRUDNIA 2021 R.

Autorzy Raportu: Ewa A. Rozkosz, Leszek Kędzior, Lidia Mariańska, Jarosław Żugaj, Małgorzata Hendrich-Żugaj, Ewa Hajdasz, Wojciech Hajdasz, Tomasz Rozkosz, Monika Szczepaniak, Marcin Magdziarz, Krzysztof Plaminiak.

Raport prezentuje opis konfliktu społecznego w sprawie planów budowy spalarni odpadów w Gminie Wisznia Mała, tj. przedsięwzięcia określanego przez inwestora Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. jako „Budowa bloku energetycznego o mocy do 20MWe oraz 51 MWt opartego na kotle rusztowym we wskazanej lokalizacji w gminie Wisznia Mała pod Wrocławiem”. Raport prezentuje stan na 1 grudnia 2021 r.

SPIS RZECZY

Wprowadzenie	4
I. Konstytuowanie się oddolnego ruchu społecznego przeciwników spalarni	5
II. Petycje	18
III. Stanowiska organów samorządu terytorialnego przeciw budowie spalarni odpadów....	20
IV. Udział organizacji, jednostek pomocniczych i instytucji kościelnych	22
V. Udział naukowców i ekspertów	26
VI. Listy do Fortum	27
VII. Widoczność protestu na ulicach Wrocławia, gminy Wisznia Mała i gminy Długołęka	30
VIII. Demonstracje	32
IX. Utwory artystyczne i akcje	38
X. Postawy protestującej społeczności. Badania online	48
XI. Materiały telewizyjne	53
XII. Materiały radiowe	55
XIII. Artykuły w prasie oraz serwisach informacyjnych i branżowych	58

WPROWADZENIE

Niniejszy raport obejmuje opis konfliktu społecznego, jako reakcji na plany wybudowania przez firmę Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. (dalej: „**Fortum**”) spalarni odpadów w gminie Wisznia Mała – obręb Biskupice (dalej: spalarnia). Plany te przeniknęły do opinii publicznej 12 maja 2021 r., gdy w „Gazecie Wrocławskiej” ukazał się artykuł pt. „Fortum rozważa budowę nowej elektrociepłowni pod Wrocławiem”¹.

Podstawą tego konfliktu jest walka o odmienne wartości dwóch różnych bytów społecznych: mieszkańców oraz korporacji. Wartością nadrzędną dla mieszkańców jest życie w zdrowym i bezpiecznym środowisku, co w praktyce oznacza oddychanie powietrzem wolnym od zanieczyszczeń emitowanych przez spalarnię, spożycie warzyw, owoców oraz produktów zwierzęcych i odzwierzęcych z własnych lub lokalnych upraw i hodowli. Wartością nadrzędną dla Fortum jest wybudowanie olbrzymiej spalarni śmieci, która jest obliczona na spalanie różnych typów odpadów, a tym samym na maksymalizowanie zysków firmy, a nie na ochronę środowiska.

Te dwie wartości są antagonistyczne i niemożliwe do jednoczesnej realizacji. Mieszkańcy oczekują, że zdrowie i bezpieczeństwo zostaną „wycenione” wyżej aniżeli partykularne interesy i zysk prywatnej firmy.

Konflikt społeczny objawia się w różnych działaniach podejmowanych przez mieszkańców, organizacje społeczne, organy samorządowe oraz media. Raport obejmuje przegląd wybranych działań, jako że nie sposób opisać wszystkich aktywności, jakie podjęły wymienione jednostki.

Używane w raporcie pojęcie protestu należy rozumieć jako sumę małych i dużych działań, które są rozproszone (np. akcje ulotkowe, wieszanie bannerów, twórczość artystyczna) lub z uwagi na swój charakter bardziej skonsolidowane (np. demonstracje wymagające zgłoszenia).

Stowarzyszenie Nasze Pawłowice i Ramiszów zgromadziło materiał dowodowy potwierdzający opisane w raporcie działania, w szczególności oryginały lub kopie dokumentów, wydruki stron internetowych, kopie cyfrowe lub wydruki materiałów multimedialnych, oryginały lub kopie przekazów medialnych (w tym artykułów opublikowanych w prasie).

---

¹ Zimna, K. (2021, 12 maja). Fortum rozważa budowę nowej elektrociepłowni pod Wrocławiem. *Gazeta Wrocławska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/fortum-rozwaza-budowe-nowej-elektrociepowni-pod-wroclawiem/ar/c3-15609117>

I. KONSTYTUOWANIE SIĘ ODDOLNEGO RUCHU SPOŁECZNEGO PRZECIWNIKÓW SPALARNI

Protest społeczny przeciw budowie spalarni odpadów pod Wrocławiem narasta od 12 maja 2021 r., tj. od dnia ogłoszenia publicznie planów firmy Fortum. W związku z tym można zaobserwować powstanie i rozwój oddolnego ruchu społecznego przeciwników tej inwestycji.

Fot. 1. Pierwsze spotkanie mieszkańców.

Pierwsze spotkanie w liczniejszym gronie protestujących odbyło się 15 maja 2021 r. Jego organizatorką była Sołtys Ramiszowa Monika Szczepaniak. Informacja o tym wydarzeniu pojawiła się na profilu Sołectwa Ramiszów w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/ramiszow/posts/4292138440847515>

Następnie była przekazywana za pośrednictwem różnych grupach internetowych oraz za tzw. poczty pantoflowej.

Spotkanie odbyło się na boisku w Ramiszowie w gminie Długołęka i zgromadziło ok. 300 mieszkańców (Fot. 1). Wszyscy obecni odczuwali silną potrzebę działania. Z uwagi na to, że zgromadzeni reprezentowali różne środowiska i nie znali się wzajemnie, narodził się pomysł, aby skonsolidować działania poprzez powołanie podmiotu, który wspierałby protestujących i przekazywał informacje o działaniach podejmowanych przez różne grupy, instytucje, organizacje czy osoby fizyczne. Dowodem tego jest fragment relacji ze spotkania umieszczonej w serwisie Facebook (dostęp: <https://www.facebook.com/ramiszow/posts/4303571796370846>): „W toku spotkania padły wnioski o (...) powołani[e] stowarzyszenia dedykowanego naszemu działaniu”.

Zostały uruchomione różne kanały przekazywania informacji o procedowanej budowie spalarni odpadów. Stowarzyszenie Nasze Pawłowice i Ramiszów utworzyło specjalną podstronę poświęconą temu tematowi pn. „Nie wrocławskiej spalarni” (dostęp: <https://nasze-pawlowice.pl/index.php/spalarnia-smieci/>). Grupa Gminni Aktywiści na swoim profilu w serwisie Facebook rozpoczęła cykl publikacji na temat spalarni i towarzyszących jej okoliczności, pod którą rozgorzały liczne dyskusje. Sołectwo Ramiszów utworzyło grupę dyskusyjną w serwisie Facebook. O sprawie informowano również na innych profilach i grupach dyskusyjnych formalnych i nieformalnych jednostek, w tym sołectw, rad osiedli, grup mieszkańców. Zaczęła następować wzajemna komunikacja i w rezultacie podjęto decyzję o powołaniu komitetu społecznego, który będzie przekazywać informacje ważne dla protestującej społeczności i wspierać ją w dystrybucji jej materiałów.

KOMITET SPOŁECZNY STOP WROCŁAWSKIEJ SPALARNI

Komitet społeczny STOP Wrocławskiej Spalarni został zawiązany 1 czerwca 2021 r. we Wrocławiu. Jako cele Komitetu społecznego zostały wskazane:

- a) ochrona i promocja zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
- b) ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego.

Doprecyzowano, że cele będą realizowane w szczególności poprzez podejmowanie działań przeciwko budowie spalarni odpadów w Gminie Wisznia Mała pod Wrocławiem.

W akcie założycielskim wskazano, że komitet prowadzi zbiórkę publiczną, która umożliwia realizację wskazanych celów.

ZBIÓRKA PUBLICZNA

W celu zgromadzenia środków na realizację zadań związanych z powstrzymaniem budowy spalarni 22 czerwca 2021 r. za pośrednictwem serwisu internetowego Zrzutka.pl uruchomiona została zbiórka publiczna pn. „STOP wrocławskiej spalarni. Pomóż w walce z trucicielem”. Według danych na dzień 27 listopada 2021 r. zebrano kwotę w wysokości 35 460 zł. Dokonano w sumie 350 wpłat. Zbiórka jest kontynuowana.

DZIAŁANIA INFORMACYJNO-PROMOCYJNE

Komitet społeczny STOP Wrocławskiej Spalarni łączy protestujące grup i osoby. Gromadzone przez komitet informacje są opracowywane i przekazywane za pośrednictwem:

- a) oficjalnej strony internetowej pn. „STOP wrocławskiej spalarni”, dostęp: <http://stopspalarni.pl>
- b) profilu protestu w serwisie Facebook pn. „STOP wrocławskiej spalarni”, dostęp: <https://www.facebook.com/stopspalarni.wro>
- c) grupy dyskusyjnej pn. „STOP wrocławskiej spalarni – dyskusje”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1115966725566733>
- d) profilu w serwisie Instagram pn. „STOP wrocławskiej spalarni”, dostęp: <https://www.instagram.com/stopspalarni/>
- e) kanału w serwisie YouTube pn. „STOP wrocławskiej spalarni”, dostęp: <https://www.youtube.com/channel/UCZ846MQkEYKstdY-awbc3sg>

Materiały pochodzą od protestującej społeczności. Sposób ich prezentacji jest jednak dobrany do charakteru medium i jego odbiorców, aby wsparcie protestujących było efektywne. Udostępniane na stronie i wskazanych serwisach materiały mają na celu:

- informowanie o aktualnych wydarzeniach związanych z procedowaniem budowy spalarni pod Wrocławiem,
- informowanie o akcjach organizowanych przez protestującą społeczność,
- informowanie o stanowiskach organizacji i władz samorządowych w temacie budowy spalarni pod Wrocławiem,
- prostowanie nieprawdziwych stwierdzeń przekazywanych do opinii publicznej przez inwestora w kontekście budowy spalarni pod Wrocławiem,

- informowanie o zagrożeniach związanych ze spalarniami odpadów,
- informowanie o polityce odpadowej Polski i Unii Europejskiej,
- informowanie o właściwej hierarchii postępowania z odpadami oraz związanymi z tym rozwiązaniami,
- informowanie i zachęcanie do praktyk ekologicznych, w szczególności do działań służących ograniczaniu ilości odpadów poprzez stosowanie zasady 5R: odmawiaj (*refuse*), ograniczaj się (*reduce*), użyj ponownie (*reuse*), segreguj śmieci, co umożliwi ich recykling (*recycle*), kompostuj (*rot*).

Najważniejszym kanałem prowadzonej kampanii jest profil protestu na Facebooku (Rys. 1). Jest on regularnie odwiedzany przez kilka tysięcy osób. Na materiały reagują oraz udostępniają je mieszkańcy, przedstawiciele samorządu, eksperci i ekolodzy. Szczegółowe statystyki za okres od 19.05.2021 do 27.11.2021 kształtują się następująco:

- całkowity zasięg publikowanych informacji: 253 268,
- całkowita aktywność (liczba interakcji na publikowane informacje (lajki, komentarze, udostępnienia, kliknięcia linku itp.): 163 126,
- całkowita liczba prostych reakcji (tzw. lajków): 43 951,
- liczba bezpośrednich odwiedzin profilu: 34 635,
- liczba stale obserwujących profil: 2 905,
- liczba opublikowanych postów: 338 (średnio 1,76 dziennie).

Materiały publikowane na profilu są udostępniane dalej na profilach oraz grupach lokalnych i tematycznych. Zamieszczamy listę wybranych profili i grup, które regularnie dystrybuują informacje o proteście:

- „Domaszczyn”, dostęp: <https://www.facebook.com/domaszczyn.dlugoleka>
- „Osiedle Domaszczyn”, dostęp: <https://www.facebook.com/osiedledomaszczyn>
- „Prusowice”, dostęp: <https://www.facebook.com/Prusowice-192433937443649>
- „Prusowice24.pl”, dostęp: <https://www.facebook.com/prusowice24pl>
- „Mirków”, dostęp: <https://www.facebook.com/mirkowcity>
- „Bukowina Długołęka”, dostęp: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100009131472387>
- „Baków Długołęka”, dostęp: <https://www.facebook.com/Baków-Długołęka-1012512645427599>

Rys 1. Przykładowy wpis na profilu protestu w serwisie Facebook.

- „Długołęka – Mieszkańcy Gminy”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/593183214060526>
- „Pruszwice”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/789581041450256>
- „Mieszkańcy Domaszczyna”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/2344676192438849>
- „Krzyżanowice – Po Sąsiedzku”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/337484204093633>
- „Łozina CITY”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1387567811459034>
- „Mieszkańcy Pasikurów – Pasikurów”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1459084250855120>
- „Pasikurów i Okolice Bliżej Siebie”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/613309832690851>
- „Zakrzów i Zakrzowianie”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/470601983319257>
- „Mieszkańcy Piecovic”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/2453140721371304>
- „Zielony Mirków”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1048925325937826>
- „Co się Dzieje na Psim Polu?”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/172853146710573>
- „Grupa Osiedle Karłowice Różanka Wrocław”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1767769856776602>
- „Wrocławskie Osiedle Sołtysowice”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1310588932387154>
- „Zieleń Wrocławska”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/1628358200533778>
- „SpalarNIE! ZTPO Watch”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/195041677778898>
- „Kiełczów – Mieszkańcy”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/347224645637859>
- „Sołectwo Kiełczów”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/2358126807540377>
- „Wilczyce – grupa dyskusyjna”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/586765771522492>
- „Gminni Aktywiści”, dostęp: <https://www.facebook.com/gminniaktywisci>
- „Nasze Pawłowice i Ramiszów”, dostęp: <https://www.facebook.com/NaszePawlowiceiRamiszow>
- „Rada Osiedla Pawłowice”, dostęp: <https://www.facebook.com/RadaOsiedlaPawlowice>
- „Sołectwo Ramiszów”, dostęp: <https://www.facebook.com/ramiszow>
- „EKO-UNIA”, dostęp: <https://www.facebook.com/EkoUnia>
- „Towarzystwo na Rzecz Ziemi”, dostęp: <https://www.facebook.com/TowarzystwonarzechZiemi>
- „Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Wisznia Mała »Integracja«”, dostęp: <https://www.facebook.com/integracjawisznia>

- „Nie dla spalarni śmieci pod Wrocławiem”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/283519236802250/>
- „Ramiszów Osiedle RAM-2”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/RamiszowRam2/?ref=share>
- „Osiedle Ramiszów Przylesie”, dostęp: <https://www.facebook.com/groups/404934133261179/?ref=share>

Dzięki zaangażowaniu wielu osób, w tym posiadających wiedzę ekspercką znaczna liczba wpisów na profilu to obszernie artykuły, przygotowane w oparciu o źródła naukowe i fachowe. Zawierają one odniesienia do wykorzystanych materiałów, w tym publikacji naukowych, co umożliwia weryfikację jakości wpisu przez osoby postronne.

W oparciu o zasięg i aktywność użytkowników serwisu Facebook opracowaliśmy ranking najbardziej poczytnych wpisów na profilu:

- 1) Mapa bezpośrednich okolic. (2021, 9 czerwca). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/114845887467228>
zasięg: 43 526, aktywność: 3971,
- 2) Walka trwa! (2021, 6 września). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/152862143665602>
zasięg: 39690, aktywność: 4833,
- 3) Myślisz, że problem Cię nie dotyczy? (2021, 24 czerwca). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/120164233602060>
zasięg: 36483, aktywność: 2746,
- 4) Dlaczego protestujemy? (2021, 19 maja). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/101760168775800>
zasięg: 33250, aktywność: 2943,
- 5) Dołącz do sprzeciwu wobec wrocławskiej spalarni! (2021, 27 maja). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/109593581325792>
zasięg: 30858, aktywność: 2945,
- 6) Spontaniczny spacer przed nagraniem TVP. (2021, 1 czerwca). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/112050717746745>
zasięg: 25020, aktywność: 5647,
- 7) Ruszyło postępowanie administracyjne w sprawie spalarni. (2021, 10 listopada). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/194569839494832>
zasięg: 22770, aktywność: 4179,
- 8) Przebiegle zmontowany film promocyjny spalarni. (2021, 21 maja). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/103275988624218>
zasięg: 19565, aktywność: 2610,
- 9) Pomóż w walce z trucicielem. (2021, 28 czerwca). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/121438010141349>
zasięg: 18564, aktywność: 2404,
- 10) „Uciążliwość kończy się na płocie”. (2021, 24 maja). Dostęp: <https://www.facebook.com/stospalarni.wro/posts/106352558316561>
zasięg: 17243, aktywność: 2102.

Przedstawione statystyki dowodzą, że protest społeczny nie maleje a wręcz przeciwnie: drugi najpoczytniejszy materiał („Walka trwa!”) został opublikowany po

4 miesiącach od rozpoczęcia protestu, a siódmy („Ruszyło postępowanie...”) po blisko 6 miesiącach.

Szczególnym działaniem medialnym jest tworzony przez protestującą społeczność cykl wywiadów (tzw. *videocastów*) pn. „Zielony Trójstyk”. Każdy z odcinków zawiera wywiad z ekspertem związanym z ekologią, w szczególności ruchem *less waste* i *zero waste*, problematyką odpadową lub spalarniami odpadów. Filmy są dystrybuowane za pośrednictwem profilu protestu w serwisie Facebook oraz kanału „STOP wrocławskiej spalarni” na YouTube. Według stanu na 29 listopada 2021 r. powstało 9 odcinków. Oto ich lista:

- 1) Wywiad z Dominikiem Krawczykiem (2021, 20 lipca) – inicjatorem akcji „Współdzielenie ubrań dziecięcych” z podwrocławskiego Kiełczowa (Fot. 2), dostęp: <https://youtu.be/v7fYcjH5GAI>
- 2) Wywiad z prof. Jurandem Wojewodą (2021, 28 lipca), geologiem, pracownikiem naukowym Instytutu Nauk Geologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego o tzw. zielonych płucach Wrocławia (północny Wrocław i okolice) oraz ich walorach środowiskowych (Fot. 3), dostęp: <https://youtu.be/wLclS6sKHA0>
- 3) Wywiad z Kamilą Małolepszą (2021, 5 sierpnia) – założycielką sklepu Bez Pudła, który jest pierwszym wrocławskim sklepem bez opakowań, promującym i wcielającym w życie idee *Zero Waste* i *Less Waste* (Fot. 4), dostęp: <https://youtu.be/1QcJTMNC1FA>
- 4) Wywiad z Panem Piotrem (2021, 11 sierpnia) – specjalistą ochrony atmosfery z wieloletnią praktyką w zakresie instalacji odpylania, na temat praktyk w zakresie wymiany filtrów i emisji zanieczyszczeń do powietrza w zakładach przemysłowych (Fot. 5), dostęp: <https://youtu.be/MnzHZOnr3Xg>
- 5) Wywiad z Anną Bartoszek (2021, 28 sierpnia) z wrocławskiej firmy Pucybuty, zajmującej się odnawianiem starego obuwia, a poprzez to promowaniem idei *Zero Waste* (Fot. 6), dostęp: <https://youtu.be/oHCi-RvyT3E>
- 6) Wywiad z dr n. med. Agnieszką Bronowicką-Szydełko (2021, 5 września) z Zakładu Biochemii Lekarskiej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, która przeprowadzała badania nad dioksynami w zespole profesora Ireneusza Całkosińskiego. Tematem odcinka były emisje dioksyn ze spalarni oraz udowodniony naukowo negatywny wpływ tych związków na zdrowie i życie człowieka (Fot. 7), dostęp: <https://youtu.be/cnARfHR6f0M>
- 7) Wywiad z Małgorzatą Hendrich-Żugaj (2021, 25 września) – uznaną architektką, współtwórczynią projektów dwóch budynków biurowych, które uzyskały certyfikat LEED, czyli najszerzej stosowany certyfikat zielonego budownictwa na świecie. Odcinek był poświęcony zmniejszającej się energochłonności budynków mieszkalnych wraz ze zmieniającymi się przepisami budowlanymi (Fot. 8), dostęp: https://youtu.be/ivqMSVI_qMA
- 8) Wywiad z Julią Rokicką (2021, 15 listopada) – przewodniczącą wrocławskiego koła Partii Zieloni, polityczką i działaczką ekologiczną. Wywiad skupia się na problematyce spalania odpadów jako szkodliwego i kosztownego rozwiązania, które będzie poddawane coraz ostrzejszym restrykcjom ze strony Unii Europejskiej (Fot. 9), dostęp: <https://youtu.be/MYVxNux9CQE>

- 9) Wywiad z dr. inż. Bogdanem Sedlerem (2021, 23 listopada), który od lat zajmuje się problematyką spalarni odpadów, uznając to rozwiązanie za szkodliwie społecznie i niosące olbrzymie zagrożenie dla środowiska z uwagi na emisje CO₂ oraz innych szkodliwych związków, w tym dioksyn i furanów (Fot. 10), dostęp:

https://youtu.be/2_895CD4F0s

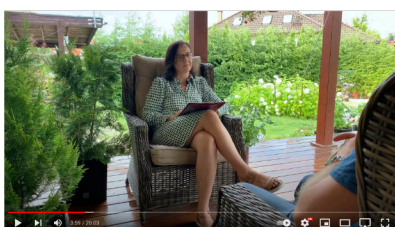
Fot. 2. Wywiad z Dominikiem Krawczykiem.

Fot. 3. Wywiad z prof. Jurandem Wojewodą.

Fot. 4. Wywiad z Kamilą Małolepszą.

Fot. 5. Wywiad z Panem Piotrem (anonimowy).

Fot. 6. Wywiad z Anną Bartoszek.

Fot. 7. Wywiad z dr. n. med. Agnieszką Bronowicką-Szydełko.

Fot. 8. Wywiad z Małgorzatą Hendrich-Żugaj.

Fot. 9. Wywiad z Julią Rokicką.

Fot. 10. Wywiad z dr. inż. Bogdanem Sedlerem.

Największą popularnością cieszyły się wywiady skupione wokół problematyki spalarni odpadów i ich szkodliwości. Wywiad z dr. n. med. Agnieszką Bronowicką-Szydełko zyskał 8 353 odbiorców, a z dr. inż. Bogdanem Sedlerem – 5 436 odbiorców (uwzględniając statystyki z kanału YouTube i profilu na Facebooku łącznie).

CENTRUM PRASOWE

Aby informacja o działaniach protestującej społeczności dotarła do opinii publicznej komitet społeczny uruchomił centrum prasowe. Zaangażowane w kontakt z mediami osoby przekazują mediom informacje o wydarzeniach związanych z planowaną spalarnią, w tym wydawanych w tej sprawie dokumentach, organizowanych demonstracjach oraz innych działaniach związanych z protestem. Centrum prasowe przekazuje również wypowiedzi ekspertów oraz mieszkańców.

W tym celu została stworzona domena stopspalarni.pl i adresy e-mail do kontaktu z mediami (w tym główny adres: kontakt@stopspalarni.pl).

DZIAŁANIA MARKETINGOWE

Powstała unikalna identyfikacja wizualna, której częścią jest logo protestu (Rys. 2). Wśród protestujących znalazły się osoby posiadające kompetencje graficzne, które w ramach swojego zaangażowania w protest wykonały utrzymane w tej samej stylistyce wzory bannerów, plakatów, ulotek, wlepek, wizytówek, koszulek oraz materiałów multimedialnych do publikacji w internecie lub publicznych prezentacji (Rys. 3–8). Drukowane materiały były wykorzystywane w postaci cyfrowej lub drukowane, a następnie rozdawane lub wieszane.

Rys. 2. Logo protestu.

Identyfikacja graficzna pozwala rozpoznać materiały protestującej społeczności obecne w internecie i innych przestrzeniach publicznych. Ponadto identyfikacja łączy sprzeciwiających się spalarni mieszkańców, współtworząc tożsamość protestującego. Pomaga również w zainteresowaniu tematem innych osób, uświadomieniu ich o związanych z tym projektem zagrożeniach, a także o zalecanych przez Unię Europejską sposobach postępowania z odpadami. Poprzez takie materiały protestujący mieszkańcy nie tylko przekazują informacje o planach budowy spalarni, ale także uwrażliwiają inne osoby na tematy ekologii i przekonują, że ich zaangażowanie się będzie cenne, jako że każdy z obywateli posiada w tym temacie moc sprawczą.

Rys. 3. Przykładowy plakat.

Rys. 4. Przykładowa ulotka.

Rys. 5. Przykładowa ulotka.

Rys. 6. Przykładowa grafika.

Rys. 7. Wzór koszulki.

Rys. 8. Przykładowy slajd prezentacji multimedialnej.

SPOTKANIA

Prowadzone są spotkania informacyjne z mieszkańcami oraz organami samorządowymi, których celem jest przedstawianie argumentów protestującej społeczności opartych na naukowych badaniach nad szkodliwością spalarni odpadów dla środowiska i człowieka. Komitet społeczny wspiera protestujących poprzez nawiązywanie kontaktu oraz zapraszanie do udziału w tych spotkaniach ekspertów, w tym przedstawicieli środowiska naukowego. Spotkania mają najczęściej formę prelekcji połączonej z dyskusją, podczas której uczestnicy mogą zadawać pytania. Dotychczasowe spotkania realizowane były we Wrocławiu, w gminach Długołęka i Wisznia Mała. Spotkania są inicjowane przez osoby zaangażowane w protest przeciw budowie spalarni lub osoby takie są zapraszane do przedstawienia argumentacji protestujących, np. przez radę gminy bądź sołectwo.

Lista spotkań uszeregowana chronologicznie według stanu na 28 listopada 2021 r.:

- 1) spotkanie z mieszkańcami Wrocławia, gmin Wisznia Mała i Długołęka zebranymi podczas nagrywania programu interwencyjnego „Alarm” (2021, 1 czerwca) – w oczekiwaniu na ekipę telewizyjną odbyła się prelekcja, w ramach której eksperci i osoby posiadające wiedzę o toczącym się postępowaniu administracyjnym w tej sprawie odpowiadały na pytania zgromadzonych mieszkańców, relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/113001174318366>;

Fot. 11. Spotkanie z Radą i Wójtem Gminy Długołęka.

Fot. 12. Spotkanie z mieszkańcami Rogoża.

2) spotkanie z uczestnikami Festynu Rodzinnego nad Jeziorem Pawłowickim (2021, 23 czerwca) – protestujący rozdawali ulotki i odpowiadali na pytania mieszkańców związane z planowaną budową spalarni i podejmowanymi w tej sprawie działaniami mającymi na celu powstrzymanie inwestora;

3) spotkanie – prelekcja z Radną oraz Wójtem Gminy Długołęka Wojciechem Błońskim (2021, 30 czerwca) (Fot. 11), relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/122264600058690>;

4) spotkanie – prelekcja z mieszkańcami Rogoża w gminie Wisznia Mała (2021, 24 czerwca) (Fot. 12);

5) spotkanie z radnymi z gminy Wisznia Mała (2021, 29 czerwca);

6) spotkanie z mieszkańcami gminy Wisznia Mała podczas Pikniku Wielopokoleniowego w Wiszni Małej (2021, 7 sierpnia) (Fot. 13) – osoby zaangażowane w protest miały możliwość przedstawienia argumentacji przeciw budowie spalarni ze sceny, ponadto wzięły udział w sportowych grach, co służyło wzajemnemu poznaniu się i integracji, relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/132929922325491>;

7) spotkania z uczestnikami Dożynek gminy Długołęka w Domaszczynie (2021, 28–29 sierpnia), członkowie grupy Gminni Aktywiści i Stowarzyszenia Nasze Pawłowice i Ramiszów przygotowali ekologiczne stoisko z mapami tzw. „Zielonych Płuc Wrocławia”. Wydrukowana mapa z atrakcjami przyrodniczymi, historycznymi i turystycznymi była nieodpłatnie dystrybuowana na stanowisku. Podchodzący do stoiska uczestnicy dożynek mogli poznać unikalne walory środowiskowe tego terenu oraz zagrożenia, jakie niosą dla niego plany budowy spalarni odpadów (Fot. 14), relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/147236957561454>;

8) spotkanie – prelekcja z mieszkańcami Szewc w gminie Wisznia Mała (2021, 8 września);

9) spotkanie – prelekcja z mieszkańcami Ramiszowa w gminie Długołęka (2021, 14 września);

Fot. 13. Piknik Wielopokoleniowy w Wiszni Małej.

Fot. 14. Spotkanie z uczestnikami Dożynek gminy Długołęka.

- 10) spotkanie – prelekcja z mieszkańcami Szymanowa w gminie Wisznia Mała (2021, 14 września);
- 11) spotkanie z mieszkańcami Wrocławia podczas Festynu „Pożegnanie lata w Beach Bar nad Widawą” (2021, 18 września) – osoby zaangażowane w protest zostały zaproszone na scenę, co umożliwiło przedstawienie uczestnikom festynu aktualnej sytuacji związanej z procedowaniem inwestycji przez firmę Fortum oraz argumentów protestującej społeczności, relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:
<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/160581989560284>;
- 12) spotkanie z uczestnikami Spaceru Przyrodniczego „Wspólne Działanie lub Wspólne Wymieranie” (2021, 19 września) zorganizowanego przez Zielone Sołtysowice i Młodzieżowy Strajk Klimatyczny. Członkowie komitetu społecznego STOP Wrocławskiej Spalarni zostali zaproszeni do współtworzenia spaceru i przedstawienia zagrożeń, jakie dla środowiska niesie budowa spalarni odpadów. Trasa spaceru prowadziła przez Las Sołtysowicki, okolice terenu, na którym firma Fortum planuje budowę spalarni aż do Parku w Pawłowicach, relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:
<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/162420319376451>;
- 13) spotkanie z uczestnikami Festivalu Pasji i Talentów w Kiełczowie (2021, 19 września), ponowiono model działania z dożynek w Domaszczynie, na stoisku ekologicznym rozdawana była mapa „Zielonych Płuc Wrocławia” i przekazywana informacja o proteście wobec budowy spalarni odpadów, relacja z tego wydarzenia została udostępniona w serwisie Facebook, dostęp:
<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/161238146161335>;
- 14) spotkanie – prelekcja z członkami Klubu Seniora na Psim Polu (2021, 30 września).

Ponadto protestujący mieszkańcy spotkali się z politykami i organami samorządu terytorialnego. Miały one na celu przedstawienie argumentów strony społecznej oraz oczekiwań, jakie społeczność kieruje do decydentów – reprezentujących obywateli polityków i samorządowców. Zamieszczamy wykaz spotkań, jakie miały miejsce według stanu na 28 listopada 2021 r.:

- spotkanie z Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska (Wiceministrem) Jackiem Ozdobą, po spotkaniu została sporządzona notatka, która po zaakceptowaniu przez Wiceministra została udostępniona w internecie, dostęp:
<https://www.facebook.com/101651975453286/posts/190759556542527/>;
- spotkanie z Wojewodą Dolnośląskim Jarosławem Obremskim,
- spotkanie z Prezydentem Wrocławia Jackiem Sutrykiem,
- spotkanie z Wójtem Gminy Wisznia Mała Jakubem Bronowickim,
- spotkanie z Wójtem Gminy Długołęka Wojciechem Błońskim,
- spotkanie z Zastępcą Wójta Gminy Długołęka Joanną Adamek,

- spotkanie z przedstawicielami Zarządu Powiatu Wrocławskiego – Starostą Romanem Potockim oraz Członkiem Zarządu Wiesławem Zającem,
- spotkanie z Burmistrzem Trzebnicy Markiem Długozimą,
- spotkanie z Posłanką na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Mirosławą Stachowiak-Różecką,
- spotkanie z Radną z Rady Miejskiej Wrocławia Magdaleną Razik-Trziszką,
- spotkanie z Posłanką na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Małgorzatą Tracz – Przewodniczącą Partii Zielonych,
- spotkanie z Przewodniczącą wrocławskiego koła Partii Zielonych Julią Rokicką.

ROZDAWANIE ULOTEK

Od początku trwania protestu (tj. od maja 2021 r.) mieszkańcy prowadzą akcje ulotkowe, czyli drukują i rozdają ulotki (Fot. 15). Według danych zebranych od mieszkańców rozdano ponad 30 000 ulotek m. in. we Wrocławiu, Domaszczynie, Bąkowie, Szczodrem, Pasikurowicach, Ramiszowie, Wiszni Małej, Ligocie Pięknej, Długołęce i Kiełczowie. Ulotki zawierały informacje o proteście, lokalizacji spalarni oraz obszarze zagrożonym skażeniem w wyniku emisji ze spalania odpadów, prezentowały główne argumenty przeciw spalarniom. Specjalne ulotki towarzyszyły demonstracjom. Przy okazji rozdawania ulotek przeprowadzano rozmowy z mieszkańcami. Osoby rozdające ulotki odnotowały, że mieszkańcy byli oburzeni i mocno zaniepokojeni planami budowy tej niebezpiecznej instalacji.

Fot. 15. Akcja ulotkowa w Ramiszowie, w gminie Długołęka.

MANIFESTACJA PROTESTU PODCZAS ZGROMADZEŃ PUBLICZNYCH I IMPREZ SPORTOWYCH

Odbyły się cztery demonstracje przeciw budowie spalarni. Ich szczegółowy opis znajduje się w rozdziale *VIII. Demonstracje*.

Specyficznym sposobem manifestowania sprzeciwu wobec spalarni odpadów są imprezy sportowe, podczas których protestujący mieszkańcy zgłaszają swój udział jako drużyna STOP Wrocławskiej Spalarni i występują w koszulkach z logotypem protestu.

Przykładem takiej imprezy jest IX Wiszeńska (za)Dyszka – bieg przełajowy zorganizowany przez Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Wiszni Małej. Bieg odbył się 19 czerwca 2021 r. w miejscowości Wysoki Kościół leżącej na Wzgórzach Trzebnickich. W koszulkach STOP Wrocławskiej Spalarni wystartowało kilkadziesiąt osób, była to najliczniejsza ze zgłoszonych drużyn sportowych. Symbole na koszulkach zainteresowały innych uczestników imprezy, co stało się punktem wyjścia do rozmów o planowanej budowie spalarni oraz sprzeciwie mieszkańców. Protestujący sportowcy uzyskali duże wsparcie od Wójta Gminy Wisznia Mała Jakuba Bronowickiego, obecnego na zawodach (Fot. 16). Relacja z wydarzenia została udostępniona w internecie, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/118763313742152>

Fot. 16. Drużyna STOP Wrocławskiej Spalarni na IX Wiszeńskiej (za)Dyszce.

II. PETYCJE

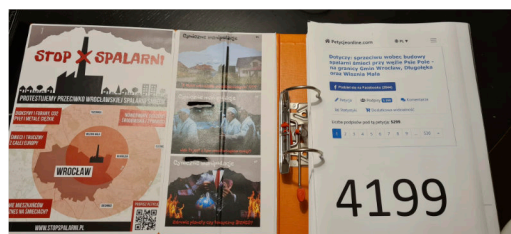
Mieszkańcy wyrażali swój sprzeciw wobec planów budowy spalarni podpisując się pod petycjami. Utworzono trzy petycje do: (1) Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka, (2) Wójta Gminy Długołęka Wojciecha Błońskiego oraz (3) Wójta Gminy Wisznia Mała Jakuba Bronowickiego.

Informacje o poszczególnych petycjach i liczbie zebranych podpisów:

- 1) Petycję do Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka utworzyła Rada Osiedla Pawłowice (Wrocław). Podpisy były gromadzone od 13 maja 2021 r. drogą tradycyjną czyli poprzez złożenie podpisu na liście załączonej do pisma z tekstem petycji oraz drogą elektroniczną za pośrednictwem serwisu Petycjeonline.com. Dostęp do elektronicznej petycji:
<https://www.petycjeonline.com/stop-spalarni-wroclaw-dlugoleka-wisznia>

Sygnatariusze domagali się, aby Prezydent Wrocławia czynnie zaangażował się w zablokowanie budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem. W argumentacji mieszkańcy wskazali, że obawy wobec spalarni dotyczą kwestii zdrowotnych, środowiskowych, bezpieczeństwa ekologicznego, a także problemów społecznych oraz komunikacyjnych. Podkreślali, że planowana instalacja „naruszy dobro wspólne jakim jest czyste i zielone miejsce do zamieszkania”. Zaakcentowali problem zanieczyszczeń, jakie będą następstwem emisji ze spalania odpadów oraz wzmożonego ruchu ciężarówek obsługujących spalarnię.

Petycja wraz z podpisami (papierowe listy oraz wydruk podpisów z serwisu internetowego) została przekazana Prezydentowi Wrocławia Jackowi Sutrykowi 17 czerwca 2021 r. podczas demonstracji (więcej o tym wydarzeniu w rozdziale VIII. *Demonstracje*). Wówczas zgromadzonych zostało 9 498 podpisów (Fot. 17). Podpisy są jednak nadal gromadzone i ich liczba wynosi według stanu na 1 grudnia 2021 r. – 10 013.

Fot. 17. Segregator z podpisami pod petycją przekazany Prezydentowi Wrocławia Jackowi Sutrykowi.

- 2) Petycję do Wójta Gminy Długołęka Wojciecha Błońskiego utworzyło Sołectwo Ramiszów. Podpisy były gromadzone od 15 maja 2021 r. (tj. od daty pierwszego spotkania mieszkańców w sprawie planów budowy spalarni) drogą tradycyjną, czyli poprzez złożenie podpisu na papierowej liście towarzyszącej pismu przewodniemu do Wójta.

Sygnatariusze wzywali Wójta do podjęcia działań zmierzających do uchylenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu pod planowaną spalarnię, sąsiadującego z gminą Długołęka, tak aby na terenie tym niedopuszczalne było stawianie uciążliwych obiektów. Ponadto mieszkańcy

oczekiwali podjęcia działań w zakresie podważenia złożonego przez inwestora raportu środowiskowego.

Petycja wraz z podpisami (papierowe listy) została przekazana Wójtowi Gminy Długołęka Wojciechowi Błońskiemu 20 maja 2021 r., podczas spotkania sołectw z Wójtem i Radą Gminy w Długołęce. Pod postulatami zawartymi w petycji podpisało się 330 osób.

- 3) Petycję do Wójta Gminy Wisznia Mała Jakuba Bronowickiego utworzyła mieszkanka Krzyżanowic, działająca społecznie w gminie Wisznia Mała – Aleksandra Marciniak. Podpisy były gromadzone od 14 maja 2021 r. drogą tradycyjną czyli poprzez złożenie podpisu na liście załączonej do pisma z tekstem petycji oraz drogą elektroniczną za pośrednictwem serwisu Petycjeonline.com. Dostęp do elektronicznej petycji:

https://www.petycjeonline.com/p_r_o_t_e_s_t_przeciwnikow_budowy_spalarni_na_terenie_gminy_wisznia_maa

Sygnatariusze domagali się, aby Wójt Gminy Wisznia Mała podjął działania zmierzające do zablokowania planowanej budowy spalarni odpadów. Ponadto wzywali Wójta do podejmowania i propagowania działań wpisujących się w ekologiczną politykę odpadową, ukierunkowanych na m.in. redukcję ilości odpadów, zapobieganie marnotrawieniu surowców, efektywniejszą selektywną zbiórkę odpadów i ich recykling.

Częścią petycji była obszerna argumentacja wskazująca m.in. na zagrożenia wynikające ze spalania odpadów, na spalarnie jako tzw. technologię przeszłości, z której wycofuje się Unia Europejska, na koszty (w tym społeczne) związane z funkcjonowaniem takiej instalacji oraz na marnowanie zasobów będące rezultatem ich spalania.

Petycja wraz z podpisami (papierowe listy oraz wydruk podpisów z serwisu internetowego) została przekazana Wójtowi Gminy Wisznia Mała 23 listopada 2021 r. podczas demonstracji (więcej o demonstracji w rozdziale VIII. *Demonstracje*). Pod petycją podpisało się ponad 1300 osób.

III. STANOWISKA ORGANÓW SAMORZĄDU TERYTORYALNEGO PRZECIWI BUDOWIE SPALARNI ODPADÓW

Stanowiska sprzeciwiające się budowie spalarni odpadów w gminie Wisznia Mała obręb Biskupice wydali wóldarze czterech gmin (Wisznia Mała, Długołęka, Wrocław, Trzebnica), rady trzech gmin (Wisznia Mała, Długołęka, Wrocław), Rada Osiedla Pawłowice (Wrocław) oraz Zarząd Powiatu Wrocławskiego.

Wykaz stanowisk uszeregowany chronologicznie:

1. Oświadczenie Prezydenta Wrocławia ws. planowanej inwestycji firmy Fortum (1 czerwca 2021 r.).
2. Oświadczenie Wójta Gminy Wisznia Mała w sprawie planowanej budowy elektrociepłowni (9 czerwca 2021 r.).
3. Wspólne oświadczenie Prezydenta Wrocławia oraz Wójtów Długołęki i Wiszni Małej (17 czerwca 2021 r.).
4. Stanowisko nr XL/7/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 czerwca 2021 r. w sprawie sprzeciwu budowy elektrociepłowni na południowo-wschodnim krańcu gminy Wisznia Mała w bezpośrednim sąsiedztwie gminy Wrocław.
5. Stanowisko Rady Gminy Wisznia Mała w sprawie sprzeciwu wobec budowy przez Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o. we Wrocławiu elektrociepłowni na terenie gminy Wisznia Mała (30 czerwca 2021 r.).
6. Oświadczenie Burmistrza Gminy Trzebnica z dnia 12 lipca 2021 r. w sprawie planowanej budowy spalarni odpadów w gminie Wisznia Mała.
7. Apel o rezygnację z planów budowy przez Fortum POWER and HEAT Polska Sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu elektrociepłowni na terenie gminy Wisznia Mała (Uchwała Nr XXXIII/384/21 Rady Gminy Długołęka z dnia 19 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia apelu o rezygnację z planów budowy elektrociepłowni na terenie Gminy Wisznia Mała).
8. Stanowisko Zarządu Powiatu Wrocławskiego z dnia 26.07.2021 r. w sprawie planowanej budowy spalarni odpadów na terenie gminy Wisznia Mała, w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości Ramiszów gmina Długołęka.
9. Uchwała Rady Osiedla Pawłowice nr III/8/21 z dnia 25.11.2021 r. wzywająca Fortum do natychmiastowego wycofania się z planów budowy spalarni.

Wszystkie stanowiska zawierały wyraźny sprzeciw wobec budowy spalarni w gm. Wisznia Mała, a także apel do Fortum o zaniechanie swoich planów. W kilku dokumentach wprost nawoływano inwestora do wycofania złożonego w Urzędzie Gminy w Wiszni Małej wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Stanowiska podkreślały istnienie społecznego protestu wobec spalarni. Poparcie dla sprzeciwiającej się tej inwestycji społeczności wyrazili Prezydent Wrocławia oraz Wójtowie Gmin Wisznia Mała oraz Długołęka. Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk w swoim indywidualnym oświadczeniu stwierdził, że „inwestowanie wbrew woli mieszkańców, którzy sąsiadować mieliby z instalacją uważ[a] za niewłaściwe”. Rada Miejska podniosła w swoim stanowisku temat braku transparentności i jawności w sposobie procedowania inwestycji przez firmę

Fortum. W stanowiskach Zarządu Powiatu Wrocławskiego oraz Burmistrza Trzebnicy znalazły się zapisy o zagrożeniach, jakie niosą spalarnie dla środowiska lub zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców.

W dokumentach znalazły się również stwierdzenia, że spalarnie nie wpisują się w Gospodarkę o Obiegu Zamkniętym, są ponadto kwalifikowane jako przedsięwzięcie zawsze znacząco oddziałujące na środowisko. W niektórych odwołano się do unijnej polityki odpadowej, w myśl której – ze względów środowiskowych – nie należy zastępować składowania spalaniem.

IV. UDZIAŁ ORGANIZACJI, JEDNOSTEK POMOCNICZYCH I INSTYTUCJI KOŚCIELNYCH

W społeczny protest przeciw budowie spalarni odpadów pod Wrocławiem zaangażowane są różne organizacje – w tym stowarzyszenia, fundacje, partie polityczne, organizacje nieformalne – oraz jednostki pomocnicze i instytucje kościelne. W niniejszym rozdziale prezentujemy krótki opis danej organizacji, instytucji lub jednostki oraz jej wybrane działania. W przypadku stowarzyszeń i fundacji, w sprawę zaangażowały się zarówno organizacje lokalne, jak i ekologiczne – specjalizujące się w ochronie przyrody i tematyce zapobiegania zanieczyszczeniom m.in. związanym z działalnością spalarni odpadów. Do pierwszej grupy zaliczyć można: Stowarzyszenie Nasze Pawłowice i Ramiszów, Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Wisznia Mała „Integracja”, Gminni Aktywiści, Stowarzyszenie Ligota Piękna, Zielone Sołtysowice. W drugiej grupie znajdują się: Towarzystwo na rzecz Ziemi, Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA oraz Fundacja EkoRozwoju. W przypadku dwóch ostatnich – działają one zarówno na polu ogólnokrajowym, jak i lokalnie, we Wrocławiu i okolicach.

Wykaz organizacji wraz z krótkim opisem ich celów oraz podejmowanych w ramach protestu działań:

- 1) Stowarzyszenie Nasze Pawłowice i Ramiszów zostało powołane, aby wspierać mieszkańców w poprawianiu jakości życia we Wrocławiu i gminie Długołęka, a w szczególności na osiedlu Pawłowice i w Ramiszowie. Obecnie wśród celów znajdują się ochrona środowiska oraz wspieranie inicjatyw, które tej ochronie służą. Początkowo, informacje o proteście społecznym publikowane były na stronie internetowej stowarzyszenia (obecnie są udostępniane na kanałach informacyjnych komitetu społecznego, którego stowarzyszenie jest częścią). Członkowie tej organizacji opracowują materiały merytoryczne o szkodliwości spalarni, biorą udział w spotkaniach, demonstracjach i różnych akcjach (np. ulotkowych), a także występują w mediach. Stowarzyszenie zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu środowiskowym na prawach strony.
- 2) Gminni Aktywiści to nieformalna grupa mieszkańców gminy Długołęka skupiająca m.in. sołtysów. Głównymi celami są wzajemna integracja mieszkańców, ochrona przyrody i dziedzictwa historycznego. Gminni Aktywiści opracowują materiały medialne i biorą udział w demonstracjach. Wspierają również protestujących w zakresie przygotowania materiałów wideo.
- 3) Towarzystwo na Rzecz Ziemi działa na rzecz zachowania, ochraniać i odtwarzania dziedzictwa przyrodniczego oraz ochrony zdrowia i życia ludzi przed szkodliwym oddziaływaniem zanieczyszczeń. Jego aktywność jest również ukierunkowana na tworzenie warunków dla rozwoju demokracji lokalnej i umocnienia pokoju oraz upodmiotowienia społeczeństwa. Organizacja wspiera merytorycznie protestującą społeczność poprzez

wymianę informacji na temat gospodarki obiegu zamkniętego, unijnej polityki odpadowej oraz potwierdzonych naukowo zagrożeń związanych ze spalarniami odpadów. Towarzystwo zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu środowiskowym na prawach strony.

- 4) Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA chroni bioróżnorodność i prowadzi czynną ochronę przyrody mając na celu zachowanie ginących w Polsce ekosystemów. Eko-Unia pomaga obywatelom i społecznościom lokalnym w m.in. w drodze tzw. interwencji środowiskowych, poprzez uzyskiwanie informacji i udzielanie porad prawnych dotyczących inwestycji zagrażających środowisku naturalnemu. EKO-UNIA włączyła się w protest społeczny wyjaśniając w przekazach medialnych istotę zagrożeń, jakie niesie spalarnia odpadów. Wypowiedzi medialne członków stowarzyszenia – w szczególności Prezesa Radosława Gawlika (Wiceministra Środowiska w rządzie Jerzego Buzka) oraz Członka Zarządu Pawła Pomiana – wzmocniły i wsparły argumentację mieszkańców dla swojego sprzeciwu wobec planów budowy spalarni (np. wypowiedzi dla *Gazety Wrocławskiej*, TVP3 Wrocław, Telewizji ECHO24). Organizacja zamówiła opinię do raportu środowiskowego złożonego przez firmę Fortum. Na zlecenie EKO-UNII wykonał ją dr hab. Leszek Pazderski – prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ponadto, 23 listopada 2021 r. stowarzyszenie wydało „Stanowisko w sprawie spalarni odpadów w związku z protestem mieszkańców w gm. Wisznia Mała”. Dokument został udostępniony w internecie, dostęp: <https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/202779415340541> Stowarzyszenie zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu środowiskowym na prawach strony.
- 5) Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Wisznia Mała „Integracja”. Cele stowarzyszenia są bardzo szerokie, ale skupione na potrzebach lokalnej społeczności. Obejmują m.in. ochronę i promocję zdrowia, a także ekologię i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego. Stowarzyszenie od początku aktywnie zabiega o upowszechnienie informacji o zagrożeniach związanych z budową spalarni odpadów wśród mieszkańców gminy Wisznia Mała. Członkowie stowarzyszenia biorą udział w spotkaniach, demonstracjach, występując w mediach oraz inicjując inne działania mające na celu powstrzymanie budowli spalarni. Stowarzyszenie zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu środowiskowym na prawach strony.
- 6) Stowarzyszenie Ligota Piękna skupia wokół siebie mieszkańców gminy Wisznia Mała, których głównym celem jest walka z zamuszeniem oraz ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem czy uciążliwymi zapachami. Organizacja jest zaangażowana w protest poprzez przekazywanie informacji o zagrożeniach związanych ze spalarniami odpadów mieszkańcom gminy. Stowarzyszenie zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu środowiskowym na prawach strony.
- 7) Fundacja EkoRozwoju. Celem fundacji jest zrównoważony rozwój z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. Działa na rzecz ekologii, ochrony dziedzictwa przyrodniczego i zwierząt. Fundacja włączyła się

w protest poprzez medialne wypowiedzi, objaśniające, dlaczego spalarnia odpadów stanowi zagrożenie dla środowiska i nie jest właściwym rozwiązaniem problemów z odpadami, np. wypowiedź Prezesa Fundacji Krzysztofa Smolnickiego dla *Gazety Wyborczej: Wrocław*, dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27138562,fortum-ujawnilo-porozumienie-z-wroclawiem-i-wisznia-mala-w-sprawie.html>.

- 8) Partia Zielonych to organizacja polityczna o programie proekologicznym, podkreślająca potrzebę zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju, który poprawiając jakość życia będzie jednocześnie ukierunkowany na ochronę środowiska. Przewodnicząca partii Małgorzata Tracz skierowała 26 maja 2021 r. do Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka wnioski o udostępnienie informacji i materiałów w przedmiocie budowy na terenie Gminy Wisznia Mała spalarni odpadów. Wniosek, co podkreślono w piśmie, został złożony na prośbę protestujących Wrocławian. O zaangażowaniu partii w sprawę informowała media Julia Rokicka z wrocławskiego koła Partii Zielonych. Jej wypowiedzi zawierały słowa sprzeciwu wobec budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem wraz z odniesieniami do przepisów Unii Europejskiej, w myśl których spalanie jest najgorszym z możliwych rozwiązań problemu odpadów.
- 9) Rada Osiedla Pawłowice (Wrocław) jest najbardziej zaangażowaną w protest przeciw budowie spalarni jednostką pomocniczą gminy Wrocław. Rada zainicjowała pierwszą petycję przeciw budowie spalarni skierowaną do Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka (więcej w rozdziale *II. Petycje*). 25 listopada 2021 r. Rada podjęła uchwałę wyrażającą „stanowczy sprzeciw wobec kontynuacji planów budowy spalarni śmieci w Gminie Wisznia Mała, na granicy Wrocławia i Gminy Długołęka”. Wezwała tym samym firmę Fortum do wycofania wniosku o wydanie decyzji środowiskowej, a Prezydenta Wrocławia do podjęcia działań mających na celu zablokowanie tej inwestycji. W uchwale podkreśliła, że podstawą sprzeciwu jest szkodliwość spalarni dla zdrowia i życia mieszkańców, jak również powodowanie utrzymującego się cały czas konfliktu społecznego. Członkowie Rady biorą udział w spotkaniach, demonstracjach oraz inicjują różne akcje mające na celu zablokowanie budowy spalarni odpadów. Warto podkreślić, że w protest zaangażował się również Klub Seniora działający przy Radzie Osiedla. Członkowie Klubu wystosowali pismo do Prezydenta Wrocławia zawierające sprzeciw wobec budowy spalarni odpadów.
- 10) Sołectwo Ramiszów jest najbardziej zaangażowaną w protest jednostką pomocniczą gminy Długołęka. Sołectwo było inicjatorem pierwszego spotkania mieszkańców w sprawie budowy spalarni odpadów (więcej w rozdziale *I. Konstytuowanie się oddolnego ruchu społecznego przeciwników budowy spalarni*). Bierze udział w akcjach informacyjnych i demonstracjach, a Sołtys Ramiszowa występuje w mediach.

Wezwanie do protestu przeciw budowie spalarni odpadów wybrzmiało wielokrotnie podczas mszy świętych odprawianych w kościele parafii rzymskokatolickiej

pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, zlokalizowanym na wrocławskim osiedlu Pawłowice oraz w kościele pw. św. Jana Pawła II w Pruszwowicach (gmina Długołęka).

Przykłady komunikatów we wrocławskim kościele:

- 30 maja 2021 r. na wszystkich mszach niedzielnych odczytano informację, aby wszyscy zainteresowani sprawą spalarni przyszli na nagranie programu „Alarm”, które planowane było na 1 czerwca 2021 r. Zaaapelowano o zaangażowanie przeciwko budowie tej instalacji, jak również podano informacje techniczne związane z wydarzeniem;
- 21 listopada 2021 na wszystkich mszach niedzielnych odczytano informację o planowanej na wtorek 23 listopada 2021 r. pikiecie pod Urzędem Gminy Wisznia Mała przeciwko planowanej spalarni śmieci. Również i tym razem zaapelowano, aby nie być biernym w tej sprawie.

V. UDZIAŁ NAUKOWCÓW I EKSPERTÓW

Protestująca społeczność uzyskała wsparcie naukowców i ekspertów. Przybierało ono różne formy.

Interdyscyplinarny zespół Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu opracował ekspertyzę pt. „Wstępna ekspertyza dotycząca uwarunkowań i wpływu na środowisko realizacji przedsięwzięcia o nazwie: Budowa bloku energetycznego o mocy do 20 MWe oraz 51 MWt opartego na kotle rusztowym we wskazanej lokalizacji w gminie Wisznia Mała pod Wrocławiem”. We wnioskach autorzy zarekomendowali uczelni wyrażenie sprzeciwu wobec tej inwestycji. Prof. UMK dr hab. Leszek Pazderski przygotował opinię pt. „Opinia naukowa o raporcie środowiskowym dla spalarni odpadów w Gminie Wisznia Mała pod Wrocławiem”, w której zwrócił uwagę na aspekty środowiskowe inwestycji, rażące i dyskwalifikujące inwestycję błędy w raporcie, jak i na trwający i widoczny konflikt społeczny.

Do grona protestujących dołączyli naukowcy, którzy wzięli udział w spotkaniach z mieszkańcami i/lub wypowiedzieli się w sprawie zagrożeń spalarni odpadów w mediach. Osoby te opierały się na aktualnych publikacjach z wynikami badań na temat spalarni odpadów, ich emisji oraz negatywnego oddziaływania na człowieka i środowisko. W tej grupie znaleźli się m.in.:

- prof. dr hab. n. med. Andrzej Hendrich, dyscyplina: medycyna, Dziekan Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu,
- prof. Marcin Magdziarz, dyscyplina: matematyka, Dziekan Wydział Matematyki Politechniki Wrocławskiej,
- prof. Jurand Wojewoda, dyscyplina: geologia,
- dr hab. inż. Maciej Oziembłowski, dyscyplina: technologia żywności,
- dr n. med. Agnieszka Bronowicka-Szydełko, dyscyplina: medycyna,
- dr inż. Bogdan Sedler, dyscyplina: nauki techniczne,
- dr Anna Marcinkowska, dyscyplina: biochemia.

Szczególnym rodzajem wsparcia było podpisanie przez profesorów wrocławskich uczelni tzw. „Listu 40 Profesorów” skierowanego do Fortum Corporation (więcej na ten temat w rozdziale VI. *Listy do Fortum*).

VI. LISTY DO FORTUM

Protestujący mieszkańcy regularnie przesyłali do Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. we Wrocławiu, a także do siedziby macierzystej korporacji – Fortum Corporation w Espoo (Finlandia) korespondencję w postaci listów poleconych i/lub wiadomości e-mail (dalej: listy).

Każdy list wzywał Fortum do całkowitej rezygnacji z przedsięwzięcia, jakim jest budowa spalarni odpadów pod Wrocławiem, w gminie Wisznia Mała, z uwagi na brak uzasadnienia społecznego, prawnego, naukowego, a także biznesowego.

Wykaz listów wraz z opisem uszeregowany chronologicznie:

- 1) List datowany na 7 czerwca 2021 r. do Fortum Corporation w Finlandii, z kopią do Dyrekcji Generalnej Środowiska w Komisji Europejskiej oraz Ministra Środowiska i Klimatu w rządzie fińskim, zwracający uwagę na nieetyczne praktyki polskiego oddziału Fortum, sprzeczne z zasadami opisanymi w dokumentach Fortum Corporation. W liście odwołano się do wartości wymienionych na stronie internetowej korporacji, takich jak „ciekawość, odpowiedzialność, uczciwość i szacunek” (ang. „curiosity, reponsibility, integrity and respect”), dostęp: <https://www.fortum.com/about-us/our-company/values>

Zdaniem sygnatariuszy sposób procedowania budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem, przez Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o., jest nietransparentny, a poprzez to sprzeczny z tymi wartościami oraz przyjętymi zasadami etyki. W argumentacji wskazano m.in. na to, że firma upubliczniła swoje plany w zakresie budowy spalarni dopiero po podpisaniu umowy w sprawie działki i wykonaniu innych czynności ukierunkowanych na realizację inwestycji. Postępowanie to działo się bez wiedzy społeczeństwa. Firma zamknięta była na argumenty przedstawiane przez Wrocławian i mieszkańców gminy Długołęka, podejmując – wbrew oporowi społecznemu – dalsze działania ukierunkowane na realizację swoich zamierzeń w zakresie budowy spalarni odpadów.

Treść listu została przedstawiona mediom w języku angielskim i polskim. Pod listem podpisało się 40 profesorów wrocławskich uczelni, stąd w mediach list ten zaistniał jako „List 40 Profesorów”.

- 2) List datowany na 7 czerwca 2021 r. do Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. zawierający informacje, iż w związku z naruszeniem przez firmę „zasad dialogu społecznego, w tym stosowanej rzekomo [przez firmę] polityki społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)” reprezentanci inicjatywy społecznej STOP Wrocławskiej Spalarni odmawiają udziału w spotkaniach organizowanych przez firmę, z uwagi na to, że cele tego spotkania pozostają w sprzeczności z rzeczywistymi działaniami podjętymi przez firmę, a ukierunkowanymi na zbudowanie przez nią spalarni odpadów bez względu

na stanowisko społeczeństwa. Dodano, że zaproszenie zostanie przyjęte z chwilą, gdy firma wycofa wniosek o wydanie decyzji środowiskowej.

- 3) Wiadomość e-mail przesłana 10 czerwca 2021 r. do Pauliiny Vuosio – Wiceprezes Zarządu ds. Komunikacji w Fortum Corporation, zawierająca informacje o olbrzymim proteście społecznym, jaki wywołało ogłoszenie planów budowy spalarni przez polski oddział firmy Fortum. Wskazano na liczbę podpisów zebranych pod petycjami przeciw tej instalacji oraz na niezgodność przedsięwzięcia z aktualnymi dyrektywami Unii Europejskiej. Ponadto wiadomość zawierała informacje o krytycznym stanowisku wydanym w tej sprawie przez Prezydenta Wrocławia oraz o przesłanym do Fortum Corporation liście podpisanym przez 40 profesorów wrocławskich uczelni. Poproszono o umożliwienie kontaktu z dyrektorem (CEO) korporacji.
- 4) List datowany na 12 czerwca 2021 r. do Piotra Górnika – Prezesa Zarządu i Arkadiusza Kosiela – Członka Zarządu Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. zawiera wezwanie do rezygnacji z przedsięwzięcia z uwagi na brak poparcia społecznego, naukowego oraz brak poparcia władz samorządowych, czego dowodem są stanowiska: podpisy zebrane od mieszkańców sprzeciwiających się budowie spalarni, list podpisany przez 40 profesorów wrocławskich uczelni, krytyczne stanowiska Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka z 1 czerwca 2021 r., Wójta Gminy Długołęka Wojciecha Błońskiego z 21 maja 2021 r. oraz Wójta Gminy Wisznia Mała Jakuba Bronowickiego z 9 czerwca 2021 r. W liście wskazano również na złamanie przez polski oddział firmy Fortum własnych zasad etycznych opisanych przez korporację w ramach tzw. społecznie odpowiedzialnego biznesu (CSR – *Corporate Social Responsibility*), do postępowania firmy wbrew unijnej polityce odpadowej oraz własnej strategii zmniejszania emisji CO₂.
- 5) Wiadomość e-mail przesłana 14 czerwca 2021 r. do Pauliiny Vuosio – Wiceprezes Zarządu ds. Komunikacji w Fortum Corporation, zawierająca kopię listu datowanego na 12 czerwca 2021 r., przesłanego do Piotra Górnika – Prezesa Zarządu i Arkadiusza Kosiela – Członka Zarządu Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. List został dostarczony w oryginale (po polsku) oraz w wersji anglojęzycznej.
- 6) Wiadomość e-mail przesłana 15 czerwca 2021 r. do Kati Suurmunne – Wiceprezes Zarządu ds. Komunikacji w Fortum Corporation, zawierająca szczegółowe informacje o projekcie, jego lokalizacji oraz powodach zainteresowania się sprawą przez mieszkańców Wrocławia. Wskazano, że polski oddział Fortum prowadzi politykę faktów dokonanych, nie licząc się z głosem mieszkańców. Opór wobec tej inwestycji wciąż rośnie, o czym świadczy rosnąca liczba podpisów pod petycjami. Podkreślono, że temat był prezentowany w mediach lokalnych i ogólnokrajowych.
- 7) Wiadomość e-mail przesłana 16 czerwca 2021 r. do Sanny Marin – Wicepremier Finlandii, jako że rząd tego kraju jest większościovym akcjonariuszem Fortum Corporation. Tę drogą poinformowano rząd o planach budowy spalarni odpadów przez polski oddział firmy Fortum,

w tym na sprzeczność tych planów oraz sposobu procedowania inwestycji z zasadami korporacji oraz aktualnymi dyrektywami Unii Europejskiej. Wskazano na olbrzymi protest społeczny, z jakimi spotkały się te plany, w tym na list podpisany przez 40 profesorów i przesłany do siedziby korporacji. Poproszono fiński rząd o interwencje i powstrzymanie tej inwestycji.

- 8) List datowany na 18 czerwca 2021 r. do Piotra Górnika – Prezesa Zarządu i Arkadiusza Kosiela – Członka Zarządu Fortum Power and Heat Polska sp. z o.o. zawiera wezwanie do rezygnacji z przedsięwzięcia w związku z nowym krytycznym wobec budowy spalarni odpadów oświadczeniem, jakie 17 czerwca 2021 r. wydali wspólnie Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk, Wójt Gminy Długołęka Wojciech Błoński i Wójt Gminy Wisznia Mała Jakub Bronowicki.

VII. WIDOCZNOŚĆ PROTESTU NA ULICACH WROCŁAWIA, GMINY WISZNIA MAŁA I GMINY DŁUGOŁĘKA

Protestująca społeczność manifestuje swój sprzeciw w przestrzeni fizycznej. Na ogrodzeniach, tablicach informacyjnych oraz w witrynach sklepów pojawiają się bannery, plakaty i ulotki z charakterystycznym napisem „STOP SPALARNI”. Wiele z nich zawiera logo protestu (Fot. 18–26). Według naszej najlepszej wiedzy takie materiały wieszane są za zgodą właścicieli posesji.

Fot. 18. Banner na ogrodzeniu domu we Wrocławiu.

Fot. 19. Banner na ogrodzeniu domu w Pruszczyce, w gminie Długoleka.

Fot. 20. Banner na ogrodzeniu sztucznej plaży „Beach Bar nad Widawą” we Wrocławiu.

Fot. 21. Banner na ogrodzeniu domu w Szymanowie, w gminie Wisznia Mała.

Fot. 22. Banner na tablicy przed Urzędem Gminy w Długolece.

Fot. 23. Banner na ogrodzeniu domu w Ramiszowie, w gminie Długoleka.

Fot. 24. Plakat na drzwiach cukierni we Wrocławiu.

Fot. 25. Plakat na drzwiach sklepu we Wrocławiu.

Fot. 26. Plakat wewnątrz apteki w Wiszni Małej.

Hasła sprzeciwu wobec budowy spalarni pojawiają się nie tylko na drukowanych bannerach. Przyjmują również postać malunków na płachtach materiału czy malunków na starych bannerach reklamowych. Szczególnym miejscem, w którym się znalazły jest działka, na której firma Fortum planuje budowę spalarni (Fot. 27–30). Takie hasła pojawiały się również m.in. przy drogach, na mostach, kładkach, ogrodzeniach sklepów i firm.

Fot. 27. Banner przy Łączniku Długołęka w gminie Wisznia Mała.

Fot. 28. Bannery przy drodze E261 w gminie Wisznia Mała.

Fot. 29. Banner na wiadukcie we Wrocławiu.

Fot. 30. Banner „STOP SPALARNI” przy bannerze reklamowym w Ligocie Pięknej w gminie Wisznia Mała.

Społeczność obserwuje, że bannery są usuwane, lecz w ich miejsce pojawiają się kolejne, co oznacza, że mieszkańcy są zdeterminowani, aby protest był widoczny nie tylko w internecie czy mediach, ale również w fizycznej przestrzeni miasta Wrocławia i sąsiadujących gmin Długołęka i Wisznia Mała.

VIII. DEMONSTRACJE

Odbyły się cztery demonstracje, podczas których mieszkańcy manifestowali przeciw wobec budowy spalarni odpadów.

Wykaz demonstracji wraz z ich opisami uszeregowany chronologicznie:

- 1) Spontaniczne spotkanie i protest mieszkańców podczas nagrania programu interwencyjnego „Alarm” przez ogólnopolską telewizję TVP (2021, 1 czerwca). Informacja o wizycie ekipy telewizyjnej została przekazana za pośrednictwem profilu protestu w serwisie Facebook. Na miejsce nagrania – tj. na osiedle Pawłowice leżące w północno-wschodniej części Wrocławia – przybyło ok. 500 mieszkańców. Wiele osób zaopatrzonych było w transparenty, bannery i czarne flagi. Dzieci przygotowały rysunki z trującymi okolicę kominami spalarni. Mieszkańcy domagali się odpowiedzi na nurtujące ich pytania związane z procedowaniem budowy spalarni. Ze względu na opóźniony przyjazd ekipy telewizyjnej, przed nagraniem odbyła się prelekcja. Zaangażowane w protest osoby, w tym zaproszeni eksperci podzielili się swoją wiedzą o planach inwestora, aktualnej sytuacji prawnej inwestycji, a także o naukowych podstawach argumentów społeczności sprzeciwiającej się budowie spalarni. Demonstracja była kontynuowana, gdy rozpoczęto nagrywanie materiału do programu „Alarm”, dzięki czemu została ona zarejestrowana i przedstawiona w ogólnopolskiej telewizji. Na miejsce przybyły również inne media.

Fot. 31. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Fot. 32. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Fot. 33. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Fot. 34. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Fot. 35. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Fot. 36. Demonstracja w miejscu nagrania programu „Alarm”.

Całe wydarzenie było transmitowane na żywo w serwisie Facebook, a nagranie z niego zostało udostępnione, dostęp:

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=316980809941906

Równolegle powstał drugi materiał video, nagrany przez jednego z uczestników i udostępniony w serwisie YouTube:

<https://youtu.be/jaLvVF3bR60>

Wydarzenie dokumentują również wykonane przez uczestników fotografie (Fot. 31–36).

2) „Spotkajmy się z Prezydentem Wrocławia” – demonstracja na Wrocławskim Rynku przy Sukiennicach odbyła się przed sesją Rady Miejskiej Wrocławia, której częścią było głosowanie nad udzieleniem Prezydentowi Wrocławia Jackowi Sutrykowi absolutorium (2021, 17 czerwca). Protestujący założyli, że kluczowe dla dalszego biegu spraw w temacie planowanej budowy spalarni odpadów jest stanowisko Prezydenta Wrocławia, jako że Wrocław jest jedynym odpowiednio dużym odbiorcą ciepła dla planowanej spalarni. Na tej podstawie przyjęto dwa postulaty, które zostały przesłane do Prezydenta 16 czerwca 2021 r.:

1. Wyrażenie oficjalnego sprzeciwu gminy Wrocław wobec budowy spalarni odpadów.
2. Złożenie pisemnej deklaracji, że energia wytworzona w wyniku spalarnia odpadów nie zostanie odebrana przez Wrocław.

Postulaty te stały się kanwą piosenki, jaka powstała na potrzeby demonstracji (więcej o piosence w rozdziale: *IX. Utwory artystyczne i akcje*). Do pisma dołączona została również oferta nieodpłatnego wsparcia w zakresie nowoczesnego planu gospodarki odpadami wykluczającego spalanie odpadów, wystosowana przez koalicję organizacji pozarządowych zrzeszających: Towarzystwo na rzecz Ziemi, Polskie Stowarzyszenie Zero Waste, Instytut Gospodarki o Obiegu Zamkniętym, Fundację Alter Eko, European Environmental Bureau oraz Zero Waste Europe.

Treść pisma skierowanego do Prezydenta została opublikowana w internecie, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/115613064057177>

W demonstracji udział wzięło ok. 200 osób. Wielu uczestników przybyło z transparentami, bannerami, czarnymi flagami, a także instrumentami muzycznymi, takimi jak bęben marszowy, trąbki i gwizdki. Protestujący zadbali również o oprawę muzyczną. Demonstracji towarzyszyła piosenka pt. „Jacku, piosenkę Ci napisałam”.

Do zgromadzonych na Rynku osób wyszedł pracownik Ratusza i zaprosił przedstawicieli protestujących na spotkanie z Prezydentem Wrocławia. W spotkaniu tym udział wzięli prof. Marcin Magdziarz, dr Ewa A. Rozkosz i mec. Marcin Gruszko. Prezydent poinformował swoich gości o wydaniu

wspólnego z Wójtami Gmin Długołęka i Wisznia Mała stanowiska przeciw budowie spalarni odpadów (więcej o stanowisku w Rozdziale II. *Stanowiska organów samorządu terytorialnego przeciw budowie spalarni odpadów*). Ponadto wypowiedział słowa „Jestem przeciw spalarniom śmieci”. Stanowisko i deklaracja Prezydenta Wrocławia sprawiły, że stał się on częścią protestu. Na miejsce demonstracji przybyli reprezentanci różnych lokalnych gazet, stacji radiowych i telewizyjnych.

Fot. 37. Demonstracja na wrocławskim Rynku

Fot. 38. Demonstracja na wrocławskim Rynku

Fot. 39. Demonstracja na wrocławskim Rynku

Fot. 40. Demonstracja na wrocławskim Rynku.

Fot. 41. Demonstracja na wrocławskim Rynku.

Fot. 42. Demonstracja na wrocławskim Rynku.

Całe wydarzenie było transmitowane na żywo w serwisie Facebook, a nagranie z niego zostało udostępnione, dostęp:

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=319703032944505

Wydarzenie dokumentują również wykonane przez uczestników fotografie (Fot. 37–42).

- 1) „STOP Spalarnianej Ściemie” – demonstracja przed wrocławskim kinem Nowe Horyzonty przy ul. Kazimierza Wielkiego miała charakter happeningu (2021, 29 września). Celem było przeciwstawienie się próbie tzw. *greenwashingu*, poprzez emisję na 9. festiwalu filmowym MiastoMOVIE filmu „Making a Mountain”, prezentującego kulisy powstania kopenhaskiej spalarni. Protestujący uznali, że wybór organizatorów MiastoMOVIE – film otwierał festiwal – to próba osvajania mieszkańców Wrocławia ze spalarniami odpadów jako instalacjami pożądanymi i oczekiwanymi przez miasto. Tak zrodził się pomysł, aby do opinii publicznej dotarły potwierdzone naukowo argumenty przeciw spalarniom, a także aby wybrzmiał trwający od wielu miesięcy protest. Zatem celem – jak już wspomniano – było z jednej strony przeciwdziałanie *greenwashingowi*, a z drugiej uświadomienie mieszkańcom Wrocławia, że firma Fortum, mimo sprzeciwu władz samorządowych i samych mieszkańców, nie wycofała się ze swoich planów budowy spalarni pod Wrocławiem i w związku z tym walka z inwestorem nadal trwa.

Protestujący zapowiedzieli swoją obecność przed seansem oraz podczas towarzyszącej filmowi dyskusji.

Na profilu protestu zostało utworzone wydarzenie, do którego dołączono specjalną grafikę wykonaną przez jednego z mieszkańców gminy Długołęka, symbolizującą narciarza zjeżdżającego ze stoku kopenhaskiej spalarni, wyposażonego w maskę przeciwgazową dla ochrony przed emitowanymi przez tę spalarnię zanieczyszczeniami (Rys. 9), dostęp:

<https://www.facebook.com/events/1842621889257210/>

Rys. 9. Grafika do demonstracji „STOP spalarnianej ściemnie”.

27 września 2021 r. (dwa dni przed emisją filmu), protestujący skontaktowali się z organizatorami festiwalu, aby poinformować o planowanym proteście i jego powodach. Wiadomość przekazano dyrektorce programowej Annie Bieliz, która otrzymała od komitetu materiały na temat kopenhaskiej spalarni. Dyrektorka zapewniła, że przekaże je dalej zaproszonym panelistom. Przebieg dyskusji świadczył o tym, że paneliści otrzymali materiały i zapoznali się z nimi.

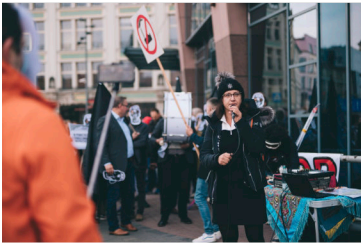
W demonstracji udział wzięło ok. 150 osób. Uczestnicy, jak w przypadku poprzedniej demonstracji zabrali ze sobą różne materiały: transparenty, bannery, czarne flagi oraz instrumenty muzyczne. Ponadto charakterystycznym elementem wyposażenia była wydrukowana i założona na twarz maska przeciwgazowa. Miała ona symbolizować prawdziwą maskę ochronną, w którą należy się zaopatrzyć, aby bezpiecznie skorzystać ze stoku narciarskiego na kopenhaskiej spalarni śmieci. Niektórzy uczestnicy oprócz maski zabrali ze sobą narty. Demonstracji towarzyszyła piosenka pt. „STOP Spalarnianej Ściemnie” (więcej o piosence w rozdziale: *IX. Utwory artystyczne i akcje*).

Po demonstracji uczestnicy udali się do kina i w ciszy obejrzeni film. Większość pozostała w papierowych maskach. Po filmie rozległy się okrzyki niezadowolenia, takie jak np. „ściema” czy „hańba”. Niemniej uczestnicy nie zakłócili organizatorom realizacji planowanej debaty. Paneliści mocno skrytykowali zarówno film, jak i sposób przedstawienia w niej spalarni. Uznali jednogłośnie, że spalarnie są przeżytkiem i że są to zakłady wpływające negatywnie na środowisko, a firmy je budujące nie liczą się z głosem lokalnej społeczności. Tak zresztą było w przypadku kopenhaskiej spalarni, gdyż film ukrywał prawdziwe kulisy i opór społeczny towarzyszący tej inwestycji. Zdaniem panelistów społeczność Kopenhagi była wielkim nieobecny prezentowanego filmu. Paneliści postanowili zachować się inaczej niż twórcy obejrzanego dokumentu i zaprosić protestujących do udziału w panelu. Do ekspertów uczestniczących w debacie dołączyły dr Ewa A. Rozkosz i mgr inż. arch. Małgorzata Hendrich-Żugaj ze Stowarzyszenia Nasze Pawłowice

i Ramiszów. Przedstawicielki protestujących brały udział w dyskusji na równych prawach, z możliwością zadawania pytań innym panelistom i udzielania odpowiedzi od innych panelistów oraz od osób zgromadzonych w sali kinowej. Podczas panelu uczestnicy demonstracji odnotowali, że z sali kinowej ostentacyjnie wyszli obecni na filmie przedstawiciele firmy Fortum, co tylko potwierdza, że odparcie próby *greenwashingu* zakończyło się sukcesem.

Demonstracja przed kinem była transmitowana na żywo w serwisie Facebook, a nagranie z niego zostało udostępnione, dostęp: https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=297534751762880

Wydarzenie dokumentują również fotografie wykonane przez protestujących oraz fotografa Jerzego Wypycha (Fot. 43–44).

Fot. 43. Demonstracja przed kinem Nowe Horyzonty (aut. Jerzy Wypych).

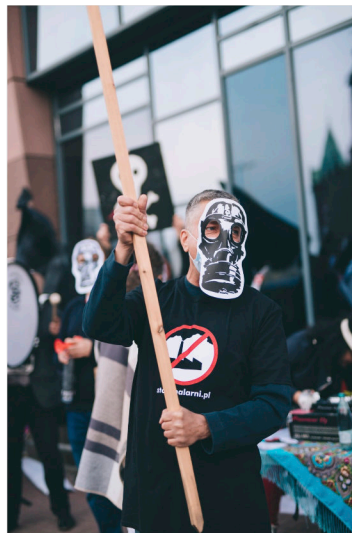
Fot. 44. Demonstracja przed kinem Nowe Horyzonty (aut. Jerzy Wypych).

Fot. 45. Panel dyskusyjny w kinie Nowe Horyzonty.

Fot. 46. Demonstracja przed kinem Nowe Horyzonty (aut. Jerzy Wypych).

Fot. 47. Demonstracja przed kinem Nowe Horyzonty (aut. Jerzy Wypych).

Fot. 48. Demonstracja przed kinem Nowe Horyzonty.

- 2) „Pikieta Przeciwko Planowanej Spalarni Śmieci” odbyła się przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej (2021, 23 listopada). Asumptem do działania stało się obwieszczenie tego Urzędu, informujące, że 8 listopada 2021 r. wszczęto postępowanie administracyjne w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanej przez Fortum spalarni odpadów.

Protestujący udali się do Wiszni Małej, aby po pierwsze przypomnieć Wójtowi Jakubowi Bronowickiemu treść jego stanowisk wydanych 9 i 17 czerwca 2021 r., w których stanął po stronie obywateli i wzywał firmę do wycofania wniosku, a po drugie, aby złożyć na jego ręce petycję przygotowaną i podpisaną przez ponad 1300 mieszkańców gminy Wisznia Mała. Inicjatorką tej petycji była Aleksandra Marciniak – zaangażowana w protest mieszkanka Krzyżanowic w gminie Wisznia Mała (więcej na ten temat w rozdziale *II. Petycje*). Na demonstrację przybyło ponad 100 osób. Większość uczestników wzięła ze sobą transparenty i bannery. Nie zabrakło również instrumentów muzycznych, w tym bębna marszowego i trąbek. Podczas demonstracji uczestnicy wraz z artystką Różą zaśpiewali piosenkę pt.: „Wisznia Mała Zielenią Wspaniałą”.

Do zgromadzonych przed Urzędem Gminy osób wyszedł Wójt Jakub Bronowicki, który powitał zgromadzonych, a następnie przyjął petycję wraz z podpisami. Zapytany o to, czy podtrzymuje swoje słowa zawarte w stanowiskach wydanych 9 i 17 czerwca 2021 r. stwierdził: „Ja jestem człowiekiem dość stałym w swych uczuciach, małżonkę mam tą samą od trzydziestu paru lat. Także mam nadzieję, że to też świadczy o pewnej stałości moich poglądów, również dotyczących tej sprawy i jak najbardziej, nasze postępowanie, które w tej chwili toczymy myślę zakończy się tak, jak wszyscy tu sobie tego życzymy”. Na miejsce demonstracji przybyli reprezentanci różnych lokalnych gazet, stacji radiowych i telewizyjnych.

Całe wydarzenie było transmitowane na żywo w serwisie Facebook, a nagranie z niego zostało udostępnione, dostęp:

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=1543294122700154

Wydarzenie dokumentują również wykonane przez uczestników fotografie (Fot. 49–54).

Fot. 49. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

Fot. 50. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

Fot. 51. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

Fot. 52. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

Fot. 53. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

Fot. 54. Demonstracja przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej.

IX. UTWORY ARTYSTYCZNE I AKCJE

Protestująca społeczność sięgnęła po artystyczne środki wyrazu oraz nietypowe akcje manifestowania sprzeciwu wobec planów budowy spalarni odpadów. W rezultacie powstało wiele utworów wyrażających gniew, oburzenie i brak zgody na postawienie spalarni pod Wrocławiem, ale także integrujących protestującą społeczność, a więc stworzonych „ku pokrzepieniu serc”. W niniejszej części raportu przedstawiamy opisy wybranych utworów i akcji.

WIERSZE

Protestująca społeczność tworzyła wiersze. Powstały dwa utwory liryczne o różnej stylistyce. Przedstawiamy je w całości wraz z krótką interpretacją:

1) „Not in my Biskupice”

Majowe bajki Fortum nam szykuje
Jak daleko spalarnie śmieci swą buduje
Nie przyjdzie, nie przyjdzie na myśl nikomu
że stoi tu, stoi dom obok domu

Not in my Biskupice

Spalarnia jest super, z komina poleci
Czystsze powietrze dzięki mocy śmieci
A oddziaływanie kończy się na płocie
Czego nie rozumiesz z Fortum bajki kmiecie

Not in my Biskupice

Nie truj mojej mamy, nie truj i taty
Spalarnia dla zysku, a zdrowie na straty
Spalarnia odpadów zamiast zero śmieci
Propaganda Fortum w eter ciągle leci

Not in my Biskupice

Dioksyny, furany i świństwa wszelakie
spalać chcą tu RDF, papę i kloakę
Jeśli nie tutaj w innej okolicy
miasta stu mostów, krasnali, iglicy

Not in my Biskupice

Prezesowi Fortum to raczej obleci
Nie pod jego domem zapłoną te śmieci
Wprawdzie jego domek we wsi Biskupice
Na spalarnie wybrał inne Biskupice

Not in my Biskupice

To efekt NIMBY, czy jakieś inne lęki
Że chcesz nas narazić na wszelkie udręki
Wiszni Małej złożyć różne obietnice
Zbudować spalarnię
Not in my Biskupice
Not in my Biskupice

Działki pod planowaną spalarnię odpadów znajdują się w obrębie Biskupice gminy Wisznia Mała. Nazwa Biskupice nie funkcjonuje w potocznym obiegu, pochodzi od dawno nieistniejącej wsi. Ułatwiło to firmie utrzymywanie swoich planów w tajemnicy, bo nikt nie skojarzył tej nazwy. Zupełnym przypadkiem protestująca społeczność dowiedziała się, że prezes polskiego oddziału Fortum jest związany z Biskupicami, lecz nie z tymi, które stanowią obręb ewidencyjny w gminie Wisznia Mała, ale daleko stąd przy Rezerwacie Sokole Góry. Tam też, blisko przyrody i z dala od przemysłu buduje swój dom. Stąd w wierszu pojawia się ta niejednoznaczna, bo nawiązująca do dwóch miejscowości nazwa Biskupice. Ponadto tytuł i refren „Not in my Biskupice” nawiązują do skrótu NIMBY – „Not in My Back Yard”, stosowanego

przez inwestora, aby dyskredytować postawy społeczne protestujących, które zdaniem firmy ograniczają się do akceptacji spalarni, ale „Nie w moim ogródku”, czyli nie w pobliskim sąsiedztwie. W domyśle, taka postawa mieszkańców jest nieuzasadniona, ze względu na rzekomy brak szkodliwego oddziaływania. Jednak na przewidywane oddziaływanie spalarni śmieci na miasto Wrocław, gminy Wisznia Mała i Długołęka wskazują dowody naukowe, na które wielokrotnie w swoich wpisach i wystąpieniach wskazywali eksperci zaangażowani w protest.

Fot. 55. Klip do wiersza „Not in my Biskupice”

Wiersz został odczytany przez wrocławskie dzieci. Do materiału audio zostały dodane krótkie urywki filmów, w efekcie czego powstał unikalny klip filmowy (Fot. 55), który 16 czerwca 2021 r. został udostępniony na Facebooku oraz kanale YouTube protestu, dostęp:

<https://www.facebook.com/watch/?v=948731879236326>

Film obejrzało dotychczas (stan na 28 listopada 2021 r.) 10 766 osób (uwzględniając statystyki Facebooka i YouTube łącznie).

2) „Do Truciciela”

A kiedy przyjdą do miasta wrót
By wybudować spalarnię
I będą chcieli nas truć
Byśmy skończyli marnie
Czy Wrocław spowie toksyczny dym?
Nie pozwolimy im!
Nie pozwolimy im!

Aby nie truł nas dioksyn pył
Sprzeciw! Krzyczymy co sił!
Pójdą ojcowie, synowie, córki i matki
Spalarni piewcy pakujcie manatki
Ta myśl przez Wrocław szybko polecie
Nie pozwolimy truć naszych dzieci!
A lato było piękne tego roku...

Anonimowy wiersz nawiązuje do utworu Władysława Broniewskiego „Bagnet na Broń”. Podmiot liryczny wzywa Wrocławian do walki przeciw inwestorowi, który chce wybudować spalarnię odpadów pod Wrocławiem. U Broniewskiego wróg przerzuca na polską ziemię swoje wojsko, natomiast w wierszu „Do Truciciela” inwestor (utożsamiany z wrogiem) zatruwa mieszkańców „dy[mem]” oraz „dioksy[nami]”. Podmiot liryczny wzywa do walki każdego, dzieci, kobiety i mężczyzn. Utwór jest wyrazem lokalnego patriotyzmu i potrzeby ochrony czystości środowiska, w którym żyją mieszkańcy Wrocławia.

Wiersz został udostępniony 21 czerwca 2021 r. na profilu protestu w serwisie Facebook, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/119321813686302>

PIOSENKI

Trzem demonstracjom towarzyszyła piosenka wykonywana na żywo przez lokalną twórczynię o pseudonimie Róża oraz uczestników wydarzenia. Teksty piosenek powstały w wyniku współpracy artystki z innymi protestującymi mieszkańcami. Jako podkład muzyczny wykorzystano utwór Audiobingery pt. *State of Mind*, dystrybuowany na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne.

W rezultacie powstały trzy utwory muzyczne. Oto ich lista, teksty utworów i okoliczności powstania:

1) „Jacku, piosenkę Ci napisałam”

Jacku, piosenkę Ci napisałam
Jacku, Jacku, proszę, proszę.
Nie bierz jak leci ciepła ze śmieci.
Jacku, proszę.

Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.
Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.

Opowiem ci historię zależną od
teraźniejszości,
o... o... przyszłości.
Obok Wrocławia wielka firma buduje
spalarnie śmieci.
Czaisz? Nikt już tego nie robi.
Czaisz? Czaisz?

Komin wielki jak Sky, komin wielki jak Sky.
Za nim zielony dach. Takie cuda!
Eco? Why! Why!

Polsko, ojczyzno moja! Ty jesteś jak
zdrowie!
Ile trzeba cię cenić, ten tylko się dowie.
Kto cię stracił, stracił.

Moje miasto jest jak kot, biorę je na kolana,
głaszczę, głaszczę.
Tyle zależy od teraźniejszości,
o naszej przyszłości.

Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.
Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.

Miasto krasnali, miasto stu mostów,
Wrocław, Wrocław.
Wrocław, Wrocław,
miasto pokoju, miasto spotkań.

Jacku, Jacku, proszę, proszę.
Nie bierz jak leci ciepła ze śmieci.
Jacku, proszę.
Nie bierz jak leci ciepła ze śmieci.
Jacku, proszę.

Nie pal śmieci, nie truj naszych
dzieci,
dioksynami, furanami, oponami!
Przedszkolaki, nasze niemowlaki.

Jacku, proszę.
Nie bierz jak leci ciepła ze śmieci.

Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.
Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.

Utwór powstał na potrzeby demonstracji, która odbyła się 17 czerwca 2021 r. na wrocławskim Rynku. Zawiera apel do Prezydenta Wrocławia, aby ten powstrzymał plany firmy Fortum poprzez brak zgody na odbiór ciepła, jakie pochodzić będzie ze spalania odpadów, cyt. „Nie bierz jak leci ciepła ze śmieci”.

Piosenka została zarejestrowana przed demonstracją i udostępniona na kanale YouTube protestu, dostęp: <https://youtu.be/khWqXJe0RA>

2) „STOP spalarnianej ściemie”

Narciarz leci, wdycha śmieci.
Siema? Ściema!

Narciarz szusuje, zdrowie rujnuje.
Siema? Ściema!

Chcą wybudować wielką spalarnię śmieci
za kasę, za forszę,
zielone obietnice.
Przekroczone wszystkie granice...
przyzwoitości,
powietrza,
jakości,
chciwości!

Narciarz leci, wdycha śmieci.
Siema? Ściema!

Narciarz szusuje, zdrowie rujnuje.
Siema? Ściema!

Film nie edukuje, film to przekłamuje,
ze spalarnią oszusta,
moralność rozdwa.
A to plastikowa ekologia, chora -
ideologia!

Narciarz leci, wdycha śmieci.
Siema? Ściema!

Narciarz szusuje,
zdrowie rujnuje.
Siema? Ściema!

Mają gdzieś Wrocław:
Prezydenta Miasta - Jacka Sutryka,
Radę Miejską,
Wójta Długołęki, Wójta Wiszni Małej,
Ciebie, mnie.

A gdzie przedszkolaki, nasze
niemowlaki,
rodzice, dziadkowie!

Spalarnia niesie potwory
dla nas nowotwory,
za kasę, za forszę.
Nie zgadzamy się,
mówimy stanowcze NIE!!!

STOP SPALARNI!
SPALARNI STOP!
STOP SPALARNI!
SPALARNI STOP!

Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.
Wrocław, Wrocław,
miasto miłości, nadziei.

Miasto krasnali, miasto stu mostów,
Wrocław, Wrocław,
miasto pokoju, miasto spotkań.
Wrocław, Wrocław.

WALCZMY DALEJ!!! WALKA -
TRWA!!!

Utwór powstał na potrzeby demonstracji, która odbyła się 29 września 2021 r. przed wrocławskim kinem Nowe Horyzonty. Zawiera sprzeciw wobec *greenwashingu*, jakim jest emisja filmu o kopenhaskiej spalarni pt. „Making a Mountain” podczas festiwalu filmowego MIASTOmovie.

3) „Wisznia Mała Zielenią Wspaniałą”

Wisznia Mała, Wisznia Mała,
bez spalarni doskonała.
Wisznia Mała, Wisznia Mała,
zielonią wspaniałą.

Pan wójt jest z nami,
nie za kominami.
Pan wójt jest z nami,
nie za ekościami.

Jesteśmy odporni na granie z nami w
zielone.
Prawdziwa ekologia jest tutaj.
Jesteśmy odporni na manipulacje Fortum,
gdy prawda niesie pyły, żużle, raka.

Wisznia Mała, Wisznia Mała,
bez spalarni doskonała.
Wisznia Mała, Wisznia Mała,
zielonią wspaniałą.

Utwór powstał na potrzeby demonstracji, która odbyła się 23 listopada 2021 r. przed Urzędem Gminy w Wiszni Małej. Podkreśla, że gmina Wisznia Mała była zawsze wolna od przemysłu, ukierunkowana na przyrodę, uprawy rolne i hodowlę zwierząt, a więc „zielona”, cyt. „Wisznia Mała, Wisznia Mała, zielonią wspaniałą”. Utwór ma to przypominać wójtowi, po stronie którego leży podjęcie decyzji w postępowaniu środowiskowym.

GRA KARCIANA

Protestująca społeczność stworzyła grę inspirowaną znaną grą karcianą. Do tego celu wykorzystano obrazki udostępnione na wolnych licencjach Creative Commons w serwisie Noun Project. Gra obejmuje 57 grubych kart o średnicy ok. 15 cm (Fot. 56–58). Każda z kart zawiera obrazki nawiązujące do protestu przeciw budowie spalarni odpadów.

Fot. 56. Gra karciana.

Fot. 57. Gra karciana.

Fot. 58. Gra karciana.

Na kartach rozpoznać można postać Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka, który wydał dwa oświadczenia sprzeciwiające się inwestycji Fortum czy najbardziej znanego w tym rejonie kota Wrocka – mieszkańca wrocławskiego Ratusza. Inne obrazki symbolizują zagrożenia związane ze spalaniem odpadów, takie jak skażenie terenu czy obecność dioksyn. Są też elementy pozytywne, czyli odnoszące się do przyrody, takie jak zwierzęta zamieszkujące obszar Natura 2000 Kumaki Dobrej czy rosnące w okolicach drzewa. Gra ma mieć walor edukacyjny, stąd obecne są w niej również symbole związane z pożądanymi praktykami w zakresie odpadów, np. przekreślona reklamówka nawiązująca do zasady *refuse* – czyli odmawiaj czy obrazek koszy do segregowania śmieci. Gra powstała w celu podniesienia ducha walki wśród protestującej społeczności, jak również jako forma tzw. cegiełki, wspierającej prowadzoną przez komitet społeczny internetową zbiórkę publiczną.

MEMY

Intensywna aktywność protestujących w internecie, w szczególności w serwisie społecznościowym Facebook spotkała się z uznaniem odbiorców, którzy reagowali na posty poprzez tzw. polubienie wpisu, jego udostępnienie i/lub skomentowanie. Często komentarze zawierały memy, czyli humorystyczne obrazki wykorzystujące specyficzny schemat konstrukcyjny, naśladownictwo oraz wpisujące się w tzw. kulturę internetu motywy. Odnotowaliśmy ponad 100 różnych memów. Ich autorzy nie są znani, jednak nie ulega wątpliwości, że zostały one stworzone przez osoby sprzeciwiające się budowie spalarni odpadów pod Wrocławiem, jako że wprost nawiązują do tego protestu (Rys. 10–13). Niektóre obrazki przesłane w komentarzach przez odbiorców zostały wykorzystane potem jako ilustracje do wpisów na profilu protestu w serwisie Facebook.

Rys. 10. Przykładowy mem.

Rys. 11. Przykładowy mem.

Rys. 12. Przykładowy mem

Rys. 13. Przykładowy mem.

RYСУNKI

Protestującą społeczność wsparł również Michał Tomaszek – znany i wielokrotnie nagradzany grafik, którego rysunki komentujące rzeczywistość trafiają na łamy poczytnych czasopism publicystycznych.

Stworzył i przekazał społeczności protestującej przeciw budowie spalarni odpadów cztery rysunki komentujące w humorystyczny sposób ich sytuację (Rys. 14–17). Rysunki zostały wykorzystane – za zgodą autora – jako graficzna ilustracja do wpisów na profilach protestu w serwisach Facebook i Instagram.

Rys. 14. Rysunek Michała Tomaszka.

Rys. 15. Rysunek Michała Tomaszka.

Rys. 16. Rysunek Michała Tomaszka.

Rys. 17. Rysunek Michała Tomaszka.

AKCJA „BANNER NA SZCZYTACH GÓR”

W okresie wakacyjnym wśród protestujących zrodził się pomysł na akcję „Banner na szczytach gór”. Polegała ona na pieszym zdobyciu szczytu z bannerem w plecaku, a następnie jego rozwinięciu na szczycie i uwiecznieniu tego momentu na zdjęciu. Fotografie zostały następnie udostępnione na profilach protestu w serwisach Facebook i Instagram. Były to akcje „ku pokrzepieniu serc”, pokazujące siłę i determinację protestującej społeczności.

W sierpniu pierwsza ekipa zdobyła najwyższy szczyt w Polsce – Rysy (2499 m n.p.m.), a we wrześniu drugi zespół zdobył Tofana di Rozes (3225 m n.p.m.) w Dolomitach. Dokumentacja fotograficzna (Fot. 59–60) została umieszczona w internecie, dostęp:

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/142792974672519>

<https://www.facebook.com/stopspalarni.wro/posts/164947529123730>

Fot. 59. Banner na szczycie Rysów.

Fot. 60. Banner na szczycie Tofana di Rozes.

AKCJA „NIE TRUJCIE NAS! – PROSZĄ WROCLAWSKIE DZIECI”

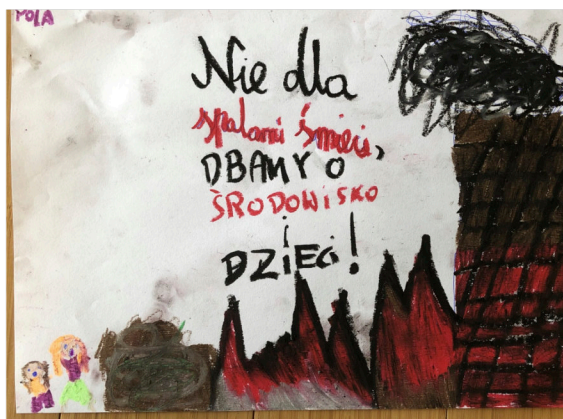
W Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 23 przy ul. Przedwiośnie we Wrocławiu został ogłoszony konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży pod hasłem „Stop spalarni śmieci – ratujmy środowisko i nasze dzieci”. Do 31 maja 2021 r. do organizatorów wpłynęło ponad 100 prac plastycznych. Rysunki dzieci stały się przyczynkiem do uruchomienia akcji, której celem było zwrócenie uwagi decydentów na problematykę szkodliwości spalarni śmieci, w tym negatywnego wpływu emisji z komina spalarni na zdrowie najmłodszych Wrocławian. Wybrzmiała również prośba rodziców o pomoc w powstrzymaniu inwestycji.

Akcja polegała na przekazaniu rysunków dzieci wraz z pismem przewodnim lub innym materiałem informacyjnym do Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka, dyrektorów i kierowników wybranych departamentów Urzędu Miasta, jak i do Wójta Gminy Wisznia Mała Jakuba Bronowickiego i dyrektorów departamentów Urzędu Gminy Wisznia Mała.

Data przekazania rysunków oraz opis załączonego dokumentu:

- 1 czerwca 2021 r. – pierwsze przekazanie rysunków nastąpiło z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka. Do rysunków został dołączony list Rady Rodziców Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 23. W liście tym przedstawiciele rodzin mieszkańców Wrocławia i Gminy Długołęka wyrazili swój sprzeciw względem planowanej pod Wrocławiem budowy spalarni odpadów,
- 2 czerwca 2021 r. – do rysunków zostało załączone specjalne wydanie lokalnego czasopisma pt. „Pawłowice”, poświęconego planom budowy spalarni,
- 4 czerwca 2021 r. – do rysunków została załączona ulotka z zasięgiem oddziaływania 80-metrowego komina spalarni,
- 10 czerwca 2021 r. – do rysunków załączono zaproszenie do obejrzenia programu interwencyjnego „Alarm”, poświęconego planowanej pod Wrocławiem spalarni,
- 15 czerwca 2021 r. – do rysunków załączono informację na temat błędnego postrzegania spalarni jako metody na obniżenie opłat za wywóz śmieci,
- 12 lipca 2021 r. – do rysunków załączono list z okazji 57 rocznicy potwierdzenia szkodliwości palenia papierosów (jako analogii do szkodliwości spalarni).

I tak od 1 czerwca dziecięcy głos docierał na dywany samorządowych placówek. Rysunki dzieci (Fot. 61–64), dzięki zaangażowaniu rodziców, trafiały regularnie do polityków z gmin Wrocław oraz Wisznia Mała. Akcja zapoczątkowali rodzice i dzieci z Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 23 we Wrocławiu. Potem przyłączyły się do nich również rodzice i dzieci z innych placówek.

Fot. 61. Rysunek dziecka.

Fot. 62. Rysunek dziecka.

Fot. 63. Rysunek dziecka.

Fot. 64. Rysunek dziecka.

X. POSTAWY PROTESTUJĄCEJ SPOŁECZNOŚCI. BADANIA ONLINE

Przeprowadzono badania online², których celem było poznanie postaw mieszkańców zaangażowanych w protest przeciw budowie spalarni odpadów pod Wrocławiem, w gminie Wisznia Mała. Przedstawiamy ich skrótowe wyniki, bez wprowadzenia teoretycznego.

Pojęcie zaangażowania rozumiane było w niniejszym badaniu jako podjęcie przez osobę jakiegokolwiek działania ukierunkowanego na powstrzymanie inwestycji, np. drukowanie i kolportaż materiałów informacyjnych, prezentacja zagrożeń związanych ze spalarnią podczas spotkań czy aktywność w mediach. W dalszej części tego rozdziału osoby te określane są w skrócie jako „protestujący mieszkańcy”.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- Pytanie 1: Jakie postawy względem budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem mają protestujący mieszkańcy?
- Pytanie 2: Jakie działania planują podjąć protestujący mieszkańcy, jeżeli inwestor uzyska pozwolenie na budowę spalarni odpadów?
- Pytanie 3: Jaki jest poziom odczuwanego stresu wśród protestujących mieszkańców?

Dane gromadzone były za pomocą ankiety elektronicznej. Do tego celu wykorzystano bezpłatne narzędzie Google Formularze. Kwestionariusz składał się z 9 pytań, w tym 6 zamkniętych oraz 3 otwartych. Ankieta była aktywna w dniach 14–22 lipca 2021 r.

Do rekrutacji uczestników wykorzystano metodę kuli śnieżnej. Link do ankiety został przesłany początkowo mieszkańcom znanym badaczce lub, których nazwiska badaczka uzyskała od innych znanych jej osób zaangażowanych w protest. Następnie osoby, które otrzymały dostęp do ankiety zostały poproszone o przekazanie linka do niej innym osobom, które również podejmowały działania protestacyjne. Metoda kuli śnieżnej często używana jest do eksploracji badanej populacji z uwagi na nielosowy dobór próby. Jednak w opisywanym przypadku nie było innej możliwości utworzenia operatu losowania, a zastosowanie metody kuli śnieżnej pozwoliło na dotarcie do jak największej liczby osób spełniających przyjęte kryterium.

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH

W badaniach udział wzięło łącznie 271 osób, w tym 167 mieszkańców Wrocławia, 71 mieszkańców gminy Długołęka, 29 mieszkańców gminy Wisznia Mała oraz 4 osoby z innych miejscowości. Liczba kobiet i mężczyzn nie różniła się znacznie i wynosiła odpowiednio 128 (47%) i 143 (52%). Ankietę wypełniło 12 (4%) osób w wieku 18–26 lat, 58 (21%) osób w wieku 27–35 lat, 104 (38%) osoby w wieku

---

² Badanie zaprojektowała, przeprowadziła i opracowała wyniki dr Ewa A. Rozkosz, posiadająca doświadczenie w zakresie prowadzenia badań społecznych z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych i mieszanych, potwierdzone licznymi publikacjami w periodykach naukowych.

36–45 lat oraz 90 (33%) osób powyżej 45 roku życia. Dane dotyczące wieku i płci dowodzą szerokiej reprezentacji społecznej wśród badanych. Wskazywana w ankiecie orientacyjna odległość domu lub działki budowlanej od terenu pod spalarnię wynosiła od 350 m do 16 km. Wśród badanych były osoby, którzy nie podały odległości.

POSTAWY WZGLĘDEM BUDOWY SPALARNI ODPADÓW POD WROCŁAWIEM

Wszyscy badani deklarowali, że mają negatywny stosunek do tego przedsięwzięcia i są jemu przeciwni, np. „Jestem zdecydowanie przeciwna”. Niektóre odpowiedzi dotyczące opinii na temat spalarni można uznać za emocjonalne, np. „Nie powinno mieć to miejsca”, „Jest to skandal”, „Jak można tak truć mieszkańców. STOP spalarni”, „Jestem oburzony tą wiadomością i nie mogę pojąć jak ktoś mógł na to pozwolić”.

Większość odpowiedzi na pytanie o opinię na temat budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem została uargumentowana. Niemniej najczęściej ankietowani wskazywali na jeden argument i był on związany z wpływem działalności spalarni na zdrowie człowieka. Badani swoje obawy o zdrowie swoje i najbliższych wyrażali wprost, np. „Jestem przeciwna, bardzo obawiam się o zdrowie, życie i przyszłość moich dzieci”, „Będzie to prowadzić do zatrucia okolicy – szeregu chorób u ludzi”. Znaczna część wypowiedzi wskazywała na mijanie się przez firmę z prawdą, w szczególności w temacie rzeczywistych emisji, a także na chciwość firmy, brak przejrzystości, lub też podejrzenie – zdaniem badanych – okoliczności procedowania inwestycji: „Dioksyne i furany trochę dalej się przenoszą niż do granicy działki spalarni”, „Jest to oszustwo za plecami mieszkańców sąsiadujących ze sobą gmin”, „Uważam, że jest to bardzo niesprawiedliwe działanie. Fortum nie słucha mieszkańców, nie współpracuje, liczy tylko zysk jaki im przyniesie ten biznes. Jak zwykle człowiek nie liczy się gdy idzie o duże pieniądze”.

Wśród protestujących były osoby akcentujące w argumentacji również inne zagadnienia. W wielu odpowiedziach wybrzmiała ekologia, badani wskazywali na negatywny wpływ spalarni na obszar Natura 2000, żyjących tam zwierząt, a także na problem odpadów i ich właściwego gospodarowania bez udziału spalarni, np. „Jestem za wprowadzeniem prawdziwej ekologii zero waste. Nie idźmy drogą spalarnią śmieci, która nas truje. Koszta[!] spalarni śmieci podrażają cały system gospodarowania odpadami”, „Firma udaje, że jest to rozwiązanie ekologiczne. Nic bardziej mylnego. To tylko zasłona dymna do toksycznego biznesu śmieciowego. Europa się wycofuje z takich instalacji”.

PLANOWANE DZIAŁANIA

Badani zostali poproszeni o wskazanie działań, jakie podejmą w sytuacji uzyskania przez firmę pozwolenia na budowę spalarni. Zaledwie 14 (5%) zadeklarowało, że „nie wie”. Większość badanych wskazała jedno lub więcej działań. Wyniki zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Działania deklарowane przez badanych (N = 271)

Nazwa działania	Liczba badanych [n]	Procent badanych [%]
Protest	92	33
Blokady dróg	69	25
Blokada budowy	52	19
Wszystkie	41	15
Strajk	35	12
Sprzedaż nieruchomości/ wyprowadzka	32	11
Pozew w sądzie	19	7
Inne	33	12

Jak widać w tabeli 1, co trzeci badany deklaruje kontynuowanie protestu. Jednak nie każdy precyzuje, co rozumie pod tym pojęciem. Można to rozumieć szeroko, jako różne działania realizowane w ramach protestu społecznego lub wąsko, jako zgromadzenie publiczne. Co czwarty badany zapowiada udział w blokadzie dróg, a niemal co piąty w blokadzie budowy spalarni odpadów, np. „Nawet się przykuje łańcuchami na środku skrzyżowania przy planowanej budowie spalarni”, „Będę protestować do skutku, który rozumiem jako niedopuszczenie do powstania spalarni. Jestem w stanie blokować drogę dojazdową i użyć wszelkich możliwych środków oporu”. 15% badanych zapowiada realizację każdego działania, w tym niektórzy podkreślają, że mają na myśli jedynie „zgodne z prawem” lub „skuteczne” działania. 12% zapowiada udział w strajkach. 11% badanych deklaruje sprzedaż nieruchomości lub wyprowadzkę, np. „Jestem na etapie wykańczania nowego domu w Pawłowicach. Jeśli spalarnia powstanie rozważę sprzedaż i przeprowadzkę”. Natomiast 7% jest gotowa do złożenia pozwu. 12% badanych podało również inne działania.

DEKLAROWANY POZIOM STRESU

Aż 262 (97%) badanych deklaruje, że odczuwa stres wynikający z planów budowy spalarni odpadów pod Wrocławiem. Z czego 165 (63%) odczuwa go bardzo często, 70 (27%) – często, 26 (10%) – czasami, a 1 – rzadko. Tabela 2 zawiera objawy stresu, które zgodnie z deklaracjami odczuwają protestujący mieszkańcy.

Tabela 2. Najczęściej deklарowane objawy stresu

Deklarowane objawy stresu	Liczba badanych [n]	Procent badanych [%]
Rozdrażnienie/nerwowość	203	77
Złe samopoczucie	181	70
Kłopoty ze snem	131	50
Problemy z koncentracją	118	45
Ból głowy	84	32
Poczucie apatii	75	29
Oslabienie	45	17
Drżenie rąk	41	16

Wielu badanych podało więcej niż jeden objaw. Dalsza analiza będzie skupiona na poszczególnych objawach. Jak pokazuje tabela 2 mieszkańcy najczęściej cierpią na

rozdrażnienie/nerwowość. Większość badanych deklaruje również, że plany budowy spalarni skutkują u nich złym samopoczuciem. Co drugi protestujący ma kłopoty ze snem, a blisko połowa – z koncentracją. Co trzeci badany odczuwa ból głowy. U wielu występuje również poczucie apatii, osłabienie i drżenie rąk.

Protest przeciw budowie spalarni odpadów trwa od ponad 6 miesięcy. Stąd, założyć trzeba, że badani zostali poddani długotrwałej ekspozycji na stres, co może wyjaśniać tak wiele objawów u tak wielu badanych. Długotrwały stres może odbić się na ich zdrowiu. W tym zwiększać ryzyko chorób, takich jak np. choroby krążenia. O komentarz w tej sprawie została poproszona dr n. med. Maja Krefft – psychiatra:

„Długotrwała ekspozycja na stres, wynikająca zarówno z perspektywy możliwego sąsiedztwa spalarni śmieci, jak i wydłużającego się konfliktu społecznego związanego z protestami, stanowi istotny czynnik ryzyka rozwinięcia zaburzeń psychicznych, u doświadczających jej osób. W myśl definicji zaburzeń adaptacyjnych, rozpoznania z rozdziału V – zaburzenia psychiczne, zaburzenia zachowania, Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD-10), okres adaptacji do znaczących zmian życiowych lub stresującego wydarzenia, może skutkować zarówno stanami napięcia, jak i niepokoju czy przygnębienia. Powodują one znaczące zaburzenia w przystosowaniu społecznym, a także utrudniają efektywne działanie pacjenta na różnorodnych polach. W zależności od indywidualnych predyspozycji, bagażu doświadczeń czy cech osobowości, objawy jakie będą temu towarzyszyły mogą należeć do kręgu depresji z obniżonym nastrojem, anhedonią, zamartwianiem, spektrum zaburzeń lękowych z niepokojem, lękiem wolno płynącym czy nawet atakami paniki. Może to powodować poczucie braku zdolności do radzenia sobie w życiu, czy planowania przyszłości, jak również ograniczeniami w spełnianiu codziennych obowiązków. Należy dodać, iż brak pomyślnego przejścia okresu adaptacji do wyżej opisanych czynników, może spowodować rozwinięcie zaburzeń psychicznych takich jak depresja, zaburzenia lękowe czy obsesyjno-kompulsyjne, a w ekstremalnych przypadkach wyzwolić ujawnienie zaburzeń psychotycznych.

Współczesne podejście do rodziny zakłada jej wymiar systemowy, który oznacza brak skupiania się na poszczególnych jednostkach, ale rozpatrywanie wszystkich należących do niej członków: ich wzajemne oddziaływania i relacje. Długotrwała ekspozycja na stres odbija się na wszystkich domownikach, powodując często u dzieci nie tylko lęki, ale także zaburzenia zachowania, konflikty powstałe na bazie ciągłych napięć i niepokoju. Stres, towarzyszący rodzicom, związany z powstaniem spalarni śmieci, czyli czynnika bezpośrednio zagrażającego zdrowiu ich dzieci sprzyja rozwijaniu postaw nadmiernie opiekuńczych przyczyniających się do transgeneracyjnego przekazywania lęku skutkującego zahamowaniem behawioralnym u potomstwa. Należy wspomnieć, iż u dzieci, zaburzenia adaptacyjne częściej przebiegają z zaburzeniami zachowania skutkującymi problemami nie tylko w środowisku domowym, ale także szkolnym i rówieśniczym.

Na szczególną uwagę w dzisiejszej psychiatrii zasługują oddziaływania środowiskowe, skupione na najbliższym otoczeniu pacjenta. Ma tutaj zastosowanie prewencja pierwotna, czyli uniwersalna, skierowana do ogółu ludności z popularyzowaniem zdrowego stylu życia oraz podejmowanie aktywności edukacyjnych czy organizacyjnych zmniejszających ryzyko zachorowania. W obliczu

narażenia na istotny czynnik ryzyka zaburzeń psychicznych, należy uwzględnić również oddziaływania prewencyjne wtórne skupione na grupach podwyższonego ryzyka. Zastosowanie prewencji trzeciorzędowej uzasadnione jest wobec osób, które już teraz zgłaszają dolegliwości psychiatryczne, których początek wystąpił jednocześnie z protestami i konfliktem związanym z budową spalarni śmieci, i polega na minimalizowaniu następstw dotychczasowych wydarzeń”.

XI. MATERIAŁY TELEWIZYJNE

Informacje o proteście wobec budowy spalarni odpadów prezentowane były w telewizji.

Większość materiałów stanowiły krótkie reportaże prezentowane w programach informacyjnych. Obejmowały one wypowiedzi protestujących mieszkańców, ekspertów, w tym naukowców, przedstawicieli organizacji ekologicznych oraz przedstawicieli władz samorządowych. Przywoływano w nich m.in. zagrożenia, jakie niosą spalarnie odpadów dla człowieka, znajdującego się w niewielkiej odległości od planowanej inwestycji obszaru Natura 2000 Kumaki Dobrej, upraw lokalnych, w tym ekologicznych, lokalnych hodowli zwierząt. Ponadto wypowiedzi obejmowały negatywny stosunek Unii Europejskiej do spalarni odpadów, zalecaną hierarchię postępowania z odpadami, stanowisko naukowców w temacie spalarni. Odnoszono się również do manipulacji inwestora oraz kontrowersji wokół procedury zmierzającej ku wybudowaniu spalarni w gminie Wisznia Mała.

Niektóre materiały zostały zarejestrowane podczas zorganizowanych przez społeczność demonstracji przeciw budowie spalarni.

Najdłuższy i najbardziej obszerny materiał przygotowała TVP w ramach programu interwencyjnego „Alarm”. Został on wyemitowany w ogólnopolskiej telewizji, w czasie największej oglądalności. Ekipa telewizyjna pozwoliła widzom poznać punkt widzenia mieszkańców oraz inwestora, stając zdecydowanie po stronie protestującej społeczności. Program ukazał niejasne kulisy procedowania inwestycji, stanowisko ekspertów w sprawie spalarni, olbrzymi konflikt społeczny oraz manipulacje inwestora.

Temat budowy spalarni pod Wrocławiem został również podjęty w ramach programu publicystycznego „W Pajęczynie Pytań”. Przygotowany przez Telewizję ECHO24 materiał był wywiadem, jaki przeprowadził red. Tomasz Pajęczek z dr Ewą Rozkosz z komitetu społecznego STOP Wrocławskiej Spalarni.

Wykaz materiałów telewizyjnych uszeregowany chronologicznie:

1. TVP3 Wrocław. (2021, 13 maja). Nowa elektrociepłownia na rozdrożu. Obejdzie się bez protestów w Wiszni Małej? Dostęp: <https://wroclaw.tvp.pl/53793435/nowa-elektrociepownia-na-rozdrozu-obejdzie-sie-bez-protestow-w-wiszni-malej>
2. Telewizja ECHO24. (2021, 25 maja). Olbrzymia spalarnia pod Wrocławiem? Mieszkańcy mówią stop inwestycji. Dostęp: <https://echo24.tv/olbrzymia-spalarnia-pod-wroclawiem-mieszkanicy-mowia-stop-inwestycji/>
3. TVP3 Wrocław. (2021, 26 maja). Obawy mieszkańców przed nową elektrociepłownią ze spalarnią. Dostęp: <https://wroclaw.tvp.pl/54011276/obawy-mieszkancow-przed-nowa-elektrociepownia-ze-spalarnia>
4. Telewizja ECHO24. (2021, 8 czerwca). Nie chcą spalarni śmieci. Czekają na deklarację prezydenta Wrocławia. Dostęp: <https://echo24.tv/w-pajeczynie->

[pytan/nie-chca-spalarni-smieci-czekaja-na-deklaracje-prezydenta-wroclawia/](#)

5. TVP1. (2021, 10 czerwca). Alarm! Dostęp: <https://vod.tvp.pl/video/alarm,10062021,53917209>
6. TVP3 Wrocław. (2021, 15 czerwca). „Nie” dla spalarni w Wiszni Małej. Dostęp: <https://wroclaw.tvp.pl/54356156/nie-dla-spalarni-w-wiszni-malej>
7. TVP3 Wrocław. (2021, 23 czerwca). „Stop” spalarni pod Wrocławiem mówią też naukowcy z Uniwersytetu Przyrodniczego. Dostęp: <https://wroclaw.tvp.pl/54488961/stop-spalarni-pod-wroclawiem-mowia-tez-naukowcy-z-uniwersytetu-przyrodniczego>
8. Wrocław TV. (2021, 14 lipca). EKOpO RADIO #2: Ekozakupy, czyli jak nie dać się nabić w zieloną butelkę? Dostęp: <https://www.youtube.com/watch?v=clKYu970Yi4&t=2516s>
9. TVP3 Wrocław. (2021, 23 listopada). Nie chcemy spalarni, która zatruje nam życie. Dostęp: <https://wroclaw.tvp.pl/57074953/nie-chcemy-spalarni-ktora-zatruje-nam-zycie>

XII. MATERIAŁY RADIOWE

Informacje o proteście wobec budowy spalarni odpadów prezentowane były w różnych stacjach radiowych. Najczęściej miały formę krótkich komunikatów, reportaży, wywiadów lub debat.

Podobnie, jak w przypadku materiałów telewizyjnych, radiowe obejmowały wypowiedzi różnych aktorów związanych z inwestycją lub sprzeciwiających się budowie spalarni. Wśród wypowiadających się byli więc mieszkańcy, eksperci, w tym naukowcy, przedstawiciele organizacji ekologicznych oraz samorządowcy.

Oprócz zagadnień obecnych w reportażach telewizyjnych, w materiałach radiowych znacznie częściej pojawiały się komentarze władz samorządowych. Dystansowali się oni od inwestycji i deklarowali solidarność z protestującą społecznością.

Najbardziej obszerny materiał został przygotowany przez Radio Wrocław i wyemitowany 19 maja 2021 r. Do udziału zostali zaproszeni mec. Marcin Gruszko oraz prof. Marcin Magdziarz – reprezentujący stronę społeczną oraz prezes firmy Fortum Piotr Górnik. Przedstawiciele strony społecznej zaprezentowali powody, dla których budowa spalarni nie jest właściwym rozwiązaniem problemu odpadów z perspektywy prawa Unii Europejskiej. Wskazali na hierarchię postępowania w tym zakresie, jak również dokumenty unijne, które definiują spalarnie jako instalacje szkodzące środowisku. Wyjaśnili również, w jaki sposób firma Fortum mijała się z faktami, w tym informacją o lokalizacji twierdząc, że spalarnia powstanie z dala od zabudowań, gdy tymczasem, ma ona bezpośrednio sąsiadować z budynkami mieszkalnymi. Program pozwolił na konfrontację dwóch stron i przedstawienie opinii publicznej argumentów protestującej społeczności.

Wykaz materiałów radiowych uszeregowany chronologicznie:

1. Radio Wrocław. (2021, 19 maja). Wieczór z Dolnego Śląska: Elektrociepłownia pod Wrocławiem? Dostęp: <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/108247/Wieczor-z-Dolnego-Slaska-1>
2. Radio Gra. (2021, 19 maja). Planowana elektrociepłownia w Wiszni Małej. Co mówią mieszkańcy i ekolodzy? Dostęp: <https://radiogra.pl/planowana-elektrociepownia-w-wiszni-malej-co-mowia-mieszkanicy-i-ekolodzy.html>
3. Radio ESKA. (2021, 20 maja). Mieszkańcy mówią „nie” budowie elektrociepłowni pod Wrocławiem. Dostęp: <https://www.eska.pl/wroclaw/mieszkanicy-mowia-nie-budowie-elektrociepowni-pod-wroclawiem-aa-7gJp-kDU2-tLWo.html>
4. Radio Gra. (2021, 3 czerwca). Elektrociepłownia w Wiszni Małej. Mieszkańcy protestują. <https://radiogra.pl/elektrociepownia-w-wiszni-malej-mieszkanicy-protestuja.html>
5. Radio Rodzina. (2021, 7 czerwca). Pod Wrocławiem powstaje spalarnia śmieci. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/2021/06/07/pod-wroclawiem-powstaje-spalarnia-smieci/>
6. Radio Gra. (2021, 8 czerwca). Część naukowców sprzeciwia się budowie elektrociepłowni w Wiszni Małej. Dostęp: <https://radiogra.pl/czesc-naukowcow-sie-budowie-elektrociepowni-w-wiszni-malej.html>

7. Radio Rodzina. (2021, 10 czerwca). Wrocławianie pytają, Prezydent odpowiada. Odcinek #16. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/audycje/wroclawianie-pytaja-prezydent-odpowiada-odcinek-16/>
8. Radio ESKA. (2021, 17 czerwca). Dolnośląskie. Mieszkańcy protestują przeciw planom budowy spalarni w Wiszni Małej. Dostęp: <https://www.eska.pl/wroclaw/dolnoslaskie-mieszkanicy-protestuja-przeciw-planom-budowy-spalarni-w-wiszni-malej-p-aa-XxV5-uPmt-1HcD.html>
9. Radio Rodzina. (2021, 17 czerwca). Nie chcą spalarni śmieci. Protest mieszkańców w Rynku. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/2021/06/17/nie-chca-spalarni-smieci-protest-mieszkanow-w-rynku/>
10. Radio Opole. (2021, 17 czerwca). Dolnośląskie/ Mieszkańcy protestują przeciw planom budowy elektrociepłowni. <https://radio.opole.pl/104,440606.dolnoslaskie-mieszkanicy-protestuja-przeciw-plano>
11. Radio Gra. (2021, 18 czerwca). Spalarnia śmieci w Wiszni Małej. Jacek Sutryk: jestem przeciwny budowie tej instalacji! Dostęp: <https://radiogra.pl/318600.html>
12. Radio Gra. (2021, 23 czerwca). Ekspertyza Uniwersytetu Przyrodniczego nie zostawia suchej nitki na spalarni śmieci w Wiszni Małej. Dostęp: <https://radiogra.pl/ekspertyza-universytetu-przyrodniczego-nie-zostawia-suchej-nitki-na-spalarni-smieci-w-wiszni-malej.html>
13. Radio Wrocław. (2021, 24 czerwca). Czy w sąsiedztwie Wrocławia powstania spalarnia odpadów? Dostęp: <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/109529/polityka-Czy-w-sasiedztwie-Wroclawia-powstania-spalarnia-odpadow>
14. Radio Wrocław. (2021, 25 czerwca). Jacek Sutryk: Nie mamy ambicji startu w wyborach parlamentarnych. Dostęp: <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/109539/Jacek-Sutryk-Nie-mamy-ambicji-startu-w-wyborach-parlamentarnych>
15. Radio Wrocław. (2021, 14 lipca). Drugi raport, inne wyniki. Znaki zapytania przy budowie spalarni w Wiszni Małej. Dostęp: <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/110190/Drugi-raport-inne-wyniki-Znaki-zapytania-przy-budowie-spalarni-w-Wiszni-Malej>
16. Radio Rodzina. (2021, 22 lipca). Polski Ład: Zarząd Powiatu Wrocławskiego zgłasza trzy projekty. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/2021/07/22/polski-lad-zarzad-powiatu-wroclawskiego-zglasza-trzy-projekty/>
17. Radio Rodzina. (2021, 29 września). Protest przeciw budowie spalarni odpadów. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/2021/09/29/dzis-protest-przeciw-budowie-spalarni-odpadow/>
18. Radio Rodzina. (2021, 30 września). Mieszkańcy Ramiszowa: nikt z nami nie konsultował tematu spalarni. Dostęp: <https://www.radiorodzina.pl/2021/09/30/mieszkanicy-ramiszowa-nikt-z-nami-nie-konsultowal-tematu-spalarni/>
19. Radio Wrocław. (2021, 23 listopada). Stop spalarni - w Wiszni Małej protestowali mieszkańcy gminy. Dostęp: <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/114334/Stop-spalarni-w-Wiszni-Malej-protestowali-mieszkanicy->

[gminy?fbclid=IwAR1YXEoPzeIsNP6 BsPNjqXO6GqCjjeaN4CI15tigGPBFnLQD3 wTwkOSubY](https://www.eska.pl/wroclaw/nie-dla-spalarni-w-wiszni-malej-mieszkanicy-zlozyli-petycje-i-strajkuja-pod-urzedem-aa-gw16-kaYr-TnBG.html)

20. Radio ESKA. (2021, 24 listopada). NIE dla spalarni w Wiszni Małej. Mieszkańcy złożyli petycję i strajkują pod urzędem. Dostęp:

<https://www.eska.pl/wroclaw/nie-dla-spalarni-w-wiszni-malej-mieszkanicy-zlozyli-petycje-i-strajkuja-pod-urzedem-aa-gw16-kaYr-TnBG.html>

XIII. ARTYKUŁY W PRASIE ORAZ SERWISACH INFORMACYJNYCH I BRANŻOWYCH

Intensyfikację i charakter konfliktu społecznego wobec planów budowy spalarni, a także zaangażowanie różnych stron w sprzeciw społeczny dokumentują teksty opublikowane w prasie, serwisach informacyjnych oraz branżowych.

Artykuły mają różny charakter, są wśród nich zarówno obszerne reportaże, jak i krótkie relacje z wydarzeń związanych z protestem. Obejmują wypowiedzi sprzeciwiających się budowie spalarni odpadów mieszkańców, ekspertów, w tym naukowców, przedstawicieli organizacji lokalnych oraz ekologicznych, przedstawicieli władz samorządowych, a także polityków. Na łamach czasopism prezentowano szczegółowe argumenty protestujących mieszkańców. Wiele artykułów zawierało materiał ikonograficzny, w tym zdjęcia z demonstracji, plakaty i bannery wieszane przez protestujących we Wrocławiu, gminach Wisznia Mała i Długołęka.

Wykaz artykułów uszeregowany chronologicznie:

1. Zieliński, Rafał. (2021, 14 maja). Pod Wrocławiem chcą zbudować elektrociepłownię spalającą odpady. Mieszkańcy protestują. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27084395,fortum-planuje-pod-wroclawiem-zbudowac-elektrociepownie-odnova.html>
2. Zwoliński, Andrzej. (2021, 15 maja). Wrocławianie chcą zablokować budowę elektrociepłowni Fortum. Koncern odpowiada. *Gazeta Wrocławska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/wroclawianie-chca-zablokowac-budowe-elektrociepowni-fortum-koncern-odpowiada/ar/c1-15614023>
3. Zwoliński, Andrzej. (2021, 16 maja). Wrocławianie z północnych osiedli Wrocławia mówią „NIE” elektrociepłowni Fortum. Oto szczegóły. *Wrocław Nasze Miasto*. Dostęp: <https://wroclaw.naszemiasto.pl/wroclawianie-z-polnocnych-osiedli-wroclawia-mowia-nie/ar/c1-8280434>
4. Matejuk, Tomasz. (2021, 17 maja). Tuż obok gminy Długołęka powstanie elektrociepłownia? *Portal Długołęka.pl*. Dostęp: <http://portal.dlugoleka.pl/mieszkanicy/tuz-obok-gminy-dlugoleka-powstanie-elektrociepownia/>
5. Elektrociepłownia pod Wrocławiem, czyli ochrona środowiska po polsku. (2021, 17 maja). *Interia: Zielona*. Dostęp: <https://zielona.interia.pl/polityka-klimatyczna/news-elektrociepownia-pod-wroclawiem-czyli-ochrona-srodowiska-po.nId,5235595>
6. Zwoliński, Andrzej. (2021, 18 maja). Zaskakujący zwrot w sprawie budowy elektrociepłowni pod Wrocławiem. *Gazeta Wrocławska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/zaskakujacy-zwrot-w-sprawie-budowy-elektrociepowni-pod-wroclawiem/ar/c1-15618608>
7. Sprzeciw mieszkańców, petycja i konsultacje społeczne, czyli emocjonujący projekt budowy elektrociepłowni. (2021, 19 maja). *Miejsca we Wrocławiu*. Dostęp: <https://miejscawewroclawiu.pl/sprzeciw-mieszkancow-petycja-i->

[konsultacje-spoeczne-czyli-emocjonujacy-projekt-budowy-elektrociepowni/](#)

8. Matejuk, Tomasz. (2021, 20 maja). Nowa elektrociepłownia pod Wrocławiem. Inwestor: nie ma decyzji o budowie. Prezydent: będę się przyglądał. Wroclife. Dostęp: <https://wroclife.pl/nasze-miasto/nowa-elektrociepownia-pod-wroclawiem-inwestor-nie-ma-decyzji-o-budowie-prezydent-bede-sie-przygladal/>
9. Góraleczko, Natalia. (2021, 25 maja). „Stop wrocławskiej spalarni!”. WROinfo. Dostęp: <https://wroinfo.pl/wiadomosci/ekologia/stop-wroclawskiej-spalarni/>
10. Kozioł, Magdalena. (2021, 26 maja). Mieszkańcy mieli wiedzieć wszystko o budowie elektrociepłowni. Mają problem z dostępem do dokumentów. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27129567,mieszkanicy-mieli-wiedziec-wszystko-o-budowie-elektrociepowni.html>
11. Kozioł, Magdalena. (2021, 28 maja). Nie chcą spalarni śmieci tuż pod Wrocławiem. „Najgorsze z możliwych rozwiązań”. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27138562,fortum-ujawnilo-porozumienie-z-wroclawiem-i-wisznia-mala-w-sprawie.html>
12. Orzechowski, Jacek. (2021, maj). Zielone Pawłowice a spalarnia śmieci. *Pawłowice: Pismo Osiedlowe, 142*.
13. Stowarzyszenia Nasze Pawłowice i Ramiszów. (2021, maj). Interes dla gmin? *Pawłowice: Pismo Osiedlowe, 142*.
14. Petycja do prezydenta Wrocławia. (2021, maj). *Pawłowice: Pismo Osiedlowe, 142*.
15. Kozioł, Magdalena. (2021, 1 czerwca). Sutryk o spalarni śmieci: „Porozumienie z Fortum to nie jest wyraz pełnej akceptacji”. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27154292,sutryk-o-spalarni-smieci-porozumienie-z-fortum-to-nie-jest.html>
16. Zieloni Wrocław: Sprzeciwiamy się budowie spalarni odpadów! (2021, 1 czerwca). *WDolnymSlasku.com*. Dostęp: <https://wdolnymslasku.com/2021/06/01/zieloni-wroclaw-sprzeciwiamy-sie-budowie-spalarni-odpadow/>
17. Pajączek, Tomasz. (2021, 4 czerwca). Pod Wrocławiem zbudują spalarnię śmieci? Sprzeciw mieszkańców i krytyka ekologów. *Onet*. Dostęp: <https://wiadomosci.onet.pl/wroclaw/kontrowersje-wokol-planowanej-budowy-spalarni-smieci-pod-wroclawiem/k74mrxw>
18. Kozioł, Magdalena. (2021, 9 czerwca). 40 wrocławskich naukowców w liście na temat spalarni Fortum: „Wyrachowanie i brak etyki”. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27179293,wroclawscy-naukowcy-sprzeciwiaja-sie-budowie-spalarni-interwerwenuja.html>
19. Kozioł, Magdalena. (2021, 10 czerwca). Nowy przeciwnik spalarni śmieci. Wójt apeluje do Fortum, by zrezygnowało z kontrowersyjnej inwestycji. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27184453,budowa-spalarni-wojt-oswiadczył-ze-jest-przeciw-i-apeluje.html>

20. Pajączek, Tomasz. (2021, 11 czerwca). Apel do prezydenta Wrocławia ws. spalarni. „Nie bierz jak leci, ciepła ze śmieci”. *Onet*. Dostęp: <https://wiadomosci.onet.pl/wroclaw/wroclaw-mieszkanicy-chca-deklaracji-w-sprawie-planowanej-budowy-spalarni-smieci/z01mpxn>
21. Inicjatywa społeczna STOP wrocławskiej spalarni sięgnęła po muzykę: „Jacku, piosenkę Ci napisałam”. (2021, 11 czerwca). *W Dolnym Śląsku.com*. Dostęp: <https://wdolnymslasku.com/2021/06/11/inicjatywa-spoeczna-stop-wroclawskiej-spalarni-siegnela-po-muzyke-jacku-piosenke-ci-napisalam/>
22. Zwoliński, Andrzej. (2021, 14 czerwca). Czy wójt Wiszni Małej zablokuje budowę spalarni pod Wrocławiem? *Gazeta Wroclawska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/czy-wojt-wiszni-malej-zablokuje-budowe-spalarni-pod-wroclawiem/ar/c1-15662406>
23. Zieliński, Rafał. (2021, 14 czerwca). Przeciwnicy spalarni odpadów piszą do prezydenta Sutryka: „Gmina Wrocław powinna sprzeciwić się tej inwestycji”. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27198813,przeciwnicy-spalarni-odpadow-pisza-do-prezydenta-sutryka.html>
24. Tyralska, Gaja. (2021, 16 czerwca). Mieszkańcy Pawłowic protestują. Stop spalarni! [WYWIAD]. *Wroclife*. Dostęp: <https://wroclife.pl/nasze-miasto/stop-spalarni-wywiad>
25. Mieszkańcy nie chcą elektrociepłowni. (2021, 16 czerwca). *Nowagazeta.pl*. Dostęp: <https://nowagazeta.pl/artypul/mieszkanicy-nie-chca/1185547>
26. Zwoliński, Andrzej. (2021, 17 czerwca). Protest przeciwników spalarni pod ratuszem. Co na to Jacek Sutryk? *Gazeta Wroclawska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/protest-przeciwnikow-spalarni-pod-ratuszem-co-na-to-jacek-sutryk/ar/c1-15667960>
27. Stop spalarni! Mieszkańcy protestują, samorządowcy apelują o zaniechanie inwestycji. (2021, 17 czerwca). *Nowagazeta.pl*. Dostęp: <https://nowagazeta.pl/artypul/stop-spalarni-mieszkanicy/1185986>
28. Gołębiowska, Marta. (2021, 17 czerwca). Protesty przeciwko budowie spalarni śmieci. Fortum: „Wrocław jej potrzebuje”. *TuWroclaw.com*. Dostęp: <https://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,protesty-przeciwko-budowie-spalarni-smieci-fortum-wroclaw-jej-potrzebuje,wia5-3273-60412.html>
29. Dolnośląskie: Mieszkańcy protestują przeciw planom budowy elektrociepłowni. (2021, 17 czerwca). *CIRE.PL: Centrum Informacji o Rynku*. Dostęp: <https://www.cire.pl/artypuly/serwis-informacyjny-cire-24/186173-dolnoslaskie-mieszkanicy-protestuja-przeciw-planom-budowy-elektrociepowni>
30. Kondziela, Ewelina. (2021, 17 czerwca). Dr Ewelina Kondziela z ZChR: Chcemy zatrutego powietrza? *Niezależna Gazeta Obywatelska*. Dostęp: <https://ngopole.pl/2021/06/17/dr-ewelina-kondziela-z-zchr-chcemy-zatrutego-powietrza/>
31. Zwoliński, Andrzej. (2021, 18 czerwca). Nadzwyczajna sesja wrocławskiej rady miejskiej. O sprawach „po cichu przepychanych przez ratusz”. *Gazeta Wroclawska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/nadzwyczajna-sesja-wroclawskiej-rady-miejskiej-o-sprawach-po-cichu-przepychanych-przez-ratusz/ar/c1-15670142>

32. Zwoliński, Andrzej. (2021, 19 czerwca). Sąd nad Jackiem Sutrykiem. Za Stadion Olimpijski, spalarnię i kolej miejską. *Gazeta Wroclawska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/sad-nad-jackiem-sutrykiem-za-stadion-olimpijski-spalarnie-i-kolej-miejska/ar/c1-15670836>
33. Matejuk, Tomasz. (2021, 21 czerwca). Rada Miejska Wrocławia przeciwko budowie elektrociepłowni tuż pod miastem. *Wroclife*. Dostęp: <https://wroclife.pl/nasze-miasto/rada-miejska-wroclawia-przeciwko-budowie-elektrociepowni-tuz-pod-miastem/>
34. Ławińska, Marcelina. (2021, 21 czerwca). Wojna o spalarnię pod Wrocławiem. *Fakt*. Dostęp: <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/wroclaw/wojna-o-spalarnie-pod-wroclawiem/k173cr8>
35. Spór o spalarnię we Wrocławiu. Prezydent pod ostrzałem radnych. (2021, 22 czerwca). *Portal Komunalny*. Dostęp: <https://portalkomunalny.pl/spor-o-spalarnie-we-wroclawiu-prezydent-pod-ostrzalem-radnych-420568/>
36. Nie ma zgody społeczeństwa na budowę spalarni śmieci. (2021, 23 czerwca). *Nowagazeta.pl*. Dostęp: <https://nowagazeta.pl/artykul/nie-ma-zgody-spoleczenstwa/1188254>
37. Rozkosz, Ewa A., Kędzior, Leszek. (2021, czerwiec). Planowana spalarnia śmieci. *Pawłowice: Pismo Osiedlowe, wydanie specjalne*.
38. Budowa spalarni w gminie Wisznia Mała nie do przyjęcia. (2021, 12 lipca). *Energia Press*. Dostęp: <https://energiapress.pl/news/2360/budowa-spalarni-w-gminie-wisznia-mala-pod-wroclawiem-nie-do-przyjecia>
39. Co dalej ze spalarnią pod Wrocławiem? „Inwestycja nie do przyjęcia”. (2021, 12 lipca). *Portal Samorządowy*. Dostęp: <https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/co-dalej-ze-spalarnia-pod-wroclawiem-inwestycja-nie-do-przyjecia,297079.html>
40. Pomian, Paweł. (2021, 12 lipca). Budowa spalarni w gminie Wisznia Mała nie do przyjęcia. *Zielona Brama*. Dostęp: http://eko.org.pl/index_news.php?dzial=2&kat=20&art=2515
41. Zamorowska, Katarzyna. (2021, 13 lipca). Raport OOŚ dla planowanej spalarni odpadów w gminie Wisznia Mała w ogniu krytyki. *Teraz Środowisko*. Dostęp: <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/wisznia-mala-spalarnia-odpadow-eko-unia-raport-oos-10590.html>
42. Kozakiewicz, Karolina. (2021, 13 lipca). Budowa spalarni śmieci pod Wrocławiem. Ekolodzy: Rachunek za wytwarzane ciepło zostanie wystawiony mieszkańcom. *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27320054,budowa-spalarnii-smieci-pod-wroclawiem-ekolodzy-rachunek-za.html>
43. Urban, Klaudia. (2021, 14 lipca). Spalarnie odpadów coraz bardziej elektryzują społeczeństwo. *Odpowiedzialny Inwestor*. Dostęp: <http://odpowiedzialny-inwestor.pl/2021/07/14/spalarnie-odpadow-coraz-bardziej-elektryzuja-spoleczenstwo/>
44. Wieczorek-Ferens, Hanna. (2021, 15 lipca). Radosław Gawlik z EKO-UNII: Spalarnie odpadów odchodzą do lamusa. Polska łapie się za coś, co już przebrzmiało. *Gazeta Wroclawska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/radoslaw-gawlik-z-ekounii-spalarnie-odpadow-odchodza-do-lamusa-polska-lapie-sie-za-cos-co-juz-przebrzmialo/ar/c1-15712140>

45. Wspólne oświadczenie prezydenta i wójtów ws. działań podjętych przez firmę Fortum. (2021, lipiec). s. 9. Dostęp: <https://gmina.dlugoleka.pl/wp-content/uploads/2021/01/Gazeta-Gminy-Dlugoleka-nr-3.pdf>
46. Klimaszewska, Adrianna. (2021, 3 sierpnia). Marzę o tym, żebyśmy „zagłodzili” spalarnie śmieci. – mec. Maciej Kielbus – Przy Słowie #23. *Nowa Nadzieja*. Dostęp: <https://nowanadzieja.org.pl/2021/08/03/marze-o-tym-zebysmy-zaglodzili-spalarnie-smieci-dr-maciej-kielbus-przy-slowie-23/>
47. Odpadów we Wrocławiu jest coraz więcej. Zbudują więc nowy punkt selektywnej zbiórki. (2021, 17 sierpnia). *Gazeta Wyborcza: Wrocław*. Dostęp: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,27461646,odpadow-we-wroclawiu-jest-coraz-wiecej-zbuduja-wiec-nowy-punkt.html>
48. Kurzyński, Paweł J. (2021, 19 sierpnia). Wrocław – stop spalarni śmieci. *Gazeta Obywatelska*. Dostęp: <https://solidaryzm.eu/2021/08/19/wroclaw-stop-spalarni-smieci-pawel-j-kurzynski>
49. Stop spalarni śmieci. (2021, 27 sierpnia). *Panorama Trzebnicka, 11*. Dostęp: https://gckis.trzebnica.pl/download/attachment/35168/panorama-trzebnicka-11-2021.pdf?fbclid=IwAR2gqApM3pDaefdPU2orzrK2L3gbpUfsVlkjCVDZeE7RSxy51tll_eYp8CQ
50. Sawicz, Marcin. (2021, lipiec–sierpień). Felieton: Błędne koło śmieci. *Wroclife, 4*, s. 9.
51. Protest przeciw budowie spalarni śmieci. (2021, 27 września). *Doba.pl*. Dostęp: <https://doba.pl/wroclaw/arttykul/protest-przeciw-budowie-spalarni-smieci/37385/17>
52. Kuczera, Łukasz. (2021, 29 września). Wrocław. Utrudnienia w centrum. Protest przeciwko spalarni odpadów. Wp.pl [Wirtualna Polska]. Dostęp: <https://wroclaw.wp.pl/wroclaw-utrudnienia-w-centrum-protest-przeciwko-spalarni-odpadow-6688438590253728a>
53. Hernes, Michał. (2021, 29 września). „Dostaję mdłości od zapachu”. Protest przeciwko budowie spalarni śmieci. *TuWrocław.com*. Dostęp: <https://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,dostaje-mdlosci-od-zapachu-protest-przeciwko-budowie-spalarni-smieci-zdjecia,wia5-3266-61799.html>
54. Szagdaj, Nadia. (2021, 29 września). Propaganda czy nieporozumienie? Komitet „stop wrocławskiej spalarni” oprotestuje seans filmowy inaugurujący festiwal Miasto Movie. *Gazeta Wrocławska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/propaganda-czy-nieporozumienie-komitet-stop-wroclawskiej-spalarni-oprotestuje-seans-filmowy-inaugurujacy-festiwal-miasto-movie/ar/c1-15825633>
55. Góraleczko, Natalia. (2021, 29 września). Protest pod kinem Nowe Horyzonty - “Stop spalarnianej ściemie!”. WROinfo. Dostęp: <https://wroinfo.pl/wiadomosci/protest-pod-kinem-nowe-horyzonty-stop-spalarnianej-sciemie/>
56. Szagdaj, Nadia. (2021, 30 września). Spór o spalarnię śmieci pod Wrocławiem i film w Nowych Horyzontach. Sponsorowana laurka czy ironia w czystej postaci? *Gazeta Wrocławska*. Dostęp: <https://gazetawroclawska.pl/spor-o-spalarnie-smieci-pod-wroclawiem-i-film-w-nowych-horyzontach-sponsorowana-laurka-czy-ironia-w-czystej-postaci/ar/c1-15828779>
57. Kędzior, Leszek, Rozkosz, Ewa A. (2021, lipiec-wrzesień). Walka przeciw spalarni odpadów trwa. *Pawłowice, 144*.
58. Ten budynek jest zły i utrwała złe wzorce – krytyka spalarni śmieci na festiwalu MIASTOmovie. (2021, 1 października). *TwojeMiasto.pl*. Dostęp:

<https://wroclaw.twoje-miasto.pl/art-ekologia/ten-budynek-jest-zly-i-i212946>

59. STOP wrocławskiej spalarni: Pikieta przed Urzędem Gminy Wisznia Mała (23 listopada). (2021, 19 listopada). *Twoje-Miasto.pl*. Dostęp: <https://wroclaw.twoje-miasto.pl/art-miasto/stop-wroclawskiej-spalarni-pikieta-przed-i222888>
60. Stop spalarni. Kolejny protest przeciwko szkodliwej inwestycji. (2021, 25 listopada). *Nowagazeta.pl*. Dostęp: <https://nowagazeta.pl/arttykul/stop-spalarni-kolejny/1245903>